

6—10 mars.

Debatter m. m.

Onsdagen den 10 mars.	Sid.
Ändrade bestämmelser om kommunala val m. m.	8
Vidgade möjligheter för sjuka att utöva rösträtt	14
Fortsatt statsgaranti för exportkredit m. m.	16
Upphävande av tullen och skatten på kaffe	17
Upphävande av varuskatten för glass	19
Beskattning av förströelsetidskrifter	21
Inkomsttaxering av medel, som insatts å skogskonto, m. m.	23
Redovisningen i koncerner av ekonomiska föreningar m. m. ...	31
Utlandssvenskarnas folkbokföring	34

Samtliga avgjorda ärenden m. m.

Onsdagen den 10 mars.	
Val av ledamöter och suppleanter i särskilda utskottet	7
Konstitutionsutskottets utlåtande nr 3, ang. ändring i lagen om landsting m. m.	8
— nr 4, ang. vidgade möjligheter för sjuka att utöva rösträtt ..	14
Statsutskottets utlåtande nr 32, ang. bestridande av vissa haveri- kostnader	16
— nr 33, ang. täckande av vissa medelsbrister, redovisade såsom propriebalanser i försvarets civilförvaltnings räkenskaper	16
— nr 34, ang. fortsatt disposition av visst äldre reservationsanslag	16
— nr 35, ang. fortsatt statsgaranti för exportkredit m. m.	16
— memorial nr 36, ang. statens förvärv av fastigheten Onkel Adam nr 6 i Östersund	17

	Sid
Bevillningsutskottets betänkande nr 20, ang. upphävande av tullen och skatten på kaffe	17
— nr 21, ang. upphävande av varuskatten för glass	19
— nr 22, ang. utredning av frågan om beskattning av förströelse-tidskrifter	21
— nr 25, ang. inkomsttaxering av medel, som insatts å skogskonto, m. m.	23
— memorial nr 26, ang. överlämnande till särskilda utskottet av motioner om rätt att tillverka och försälja ciderdrycker	31
Första lagutskottets utlåtande nr 8, ang. utredning och lagstiftning rörande redovisning och revision i koncerner av ekonomiska föreningar m. m.	31
— nr 9, ang. ändrad lydelse av 4 § lagen om hittegods	34
Andra lagutskottets utlåtande nr 8, ang. vissa av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens fattade beslut	34
— nr 9, ang. enhetliga körriktningsvisare på bilar.	34
— nr 10, ang. komplettering av 48 § 1 mom. vägtrafikförordningen	34
Tredje lagutskottets utlåtande nr 7, ang. prövning av frågan om utlandssvenskarnas folkbokföring	34
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 6, ang. översyn av det offentliga utredningsväsendet	52
— nr 7, ang. ändring av statens offentliga utredningars yttre anordning	52

Lördagen den 6 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 14.00; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Justerades protokollet för den 27 nästlidne februari.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Med stöd av bifogade läkarintyg an hålles härmed om ledighet från riksdagsarbetet under i intyget angiven tid. Norrtälje den 2 mars 1954.

L. Franzon.

Riksdagsman *Laur Franzon* är på grund av influensa + astmatisk luft-rörskatarr oförmögen att deltaga i riksdagsarbetet under tiden den 1—13 mars 1954, vilket härmed intygas.

Norrtälje 5 mars 1954.

Gösta Widman,
stadsläkare.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1954/55 under tredje huvudtiteln, avseende anslagen inom utrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 103, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1954/55 till understödande av helikopterflyg m. m.;

nr 104, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag;

nr 105, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till P. O. H. Rydbro m. fl.; och

nr 106, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning i vissa fall i anledning av olycksfall i arbete eller yrkessjukdom.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet herr *Herlitz* motion, nr 412, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående polispersonalens avlöningsförmåner m. m.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet herr *Berghs* motion, nr 413, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 2 § 1 mom. och 3 § 1 mom. förordningen den 21 juni 1922 (nr 277) angående postsparbanken.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott nedannämnda motioner:

nr 414, av herr *Ewerlöf* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 26 § lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m., så ock om fortsatt giltighet av samma lag, m. m.; samt

nr 415, av herr *Norling* och herr *Persson, Ola*, i samma ämne.

Anmäldes att till kammaren överlämnats följande kungl. propositioner, vilka nu var för sig föredrogs och lades på bordet:

nr 97, angående anslag till Jordbrukarungdomens förbund för budgetåret 1954/55 m. m.;

nr 101, angående anordnande av landsfiskalsbostad i Gäddede;

nr 102, angående ytterligare lån till föreningen Röingegården u. p. a. till vissa byggnadsarbeten m. m.;

nr 103, angående anslag för budgetåret 1954/55 till avlöningar vid de allmänna läroverken m. m.; samt

nr 104, angående anslag för budgetåret 1954/55 till avlöningar vid blind- och dövskolorna.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 20 juni 1924 (nr 349) om landsting m. m. ävensom i ämnet väckta motioner; samt

nr 4, i anledning av väckta motioner om vidgade möjligheter för röstberättigade, som drabbats av ohälsa eller invaliditet, att utöva rösträtt;

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av vissa haverikostnader;

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående täckande av vissa medelsbrister, redovisade såsom proprietalanser i försvarets civilförvaltnings räkenskaper;

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av visst äldre reservationsanslag;

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt statsgaranti för exportkredit m. m. jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 36, i anledning av väckt motion angående statens förvärv av fastigheten Onkel Adam nr 6 i Östersund;

bevillningsutskottets betänkanden och memorial:

nr 20, i anledning av väckt motion angående upphävande av tullen och skatten på kaffe;

nr 21, i anledning av väckta motioner om upphävande av varuskatten för glass;

nr 22, i anledning av väckta motioner

angående utredning av frågan om beskattning av förströelsetidskrifter;

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om taxering för inkomst av medel, som insatts å skogskonto, m. m., jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 26, angående överlämnande till särskilda utskottet av väckta motioner angående rätt att tillverka och försälja ciderdrycker;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 8, i anledning av väckta motioner om utredning och lagstiftning rörande redovisning och revision i koncerner med avseende å de ekonomiska föreningarna; samt

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 4 § lagen den 22 april 1938 (nr 121) om hittegod;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1953 vid dess trettio-sjätte sammanträde fattade beslut;

nr 9, i anledning av väckt motion om åtgärder för användning av enhetliga körriktningssvisare på bilar; samt

nr 10, i anledning av väckt motion om viss komplettering av 48 § 1 mom. vägtrafikförordningen;

tredje lagutskottets utlåtande nr 7, i anledning av väckta motioner angående prövning av frågan om utlandssvenskarnas folkbokföring; ävensom

allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 6, över motion om översyn av det offentliga utredningsväsendet; samt

nr 7, över motion om viss ändring av statens offentliga utredningars yttre anordning.

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna

Protokoll, hållet vid sammanträde med herr talmannen och

herrar vice talmän i riksdagens första kammare samt de kammarens ledamöter, som blivit utsedda att jämte dem tillsätta befattningshavare hos kammaren, den 3 mars 1954.

ordnade kanslisten hos kammaren Rune Söderström.

År och dag som ovan.

In fidem

G. H. Berggren.

På därom gjord ansökning beviljades stenografen hos kammaren Ernst Ekman tjänstledighet för enskilda angelägenheter under tiden den 8—den 11 innevarande månad; och antogs till vikarie för Ekman under ifrågavarande tid tillför-

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 14.09.

In fidem

G. H. Berggren.

Tisdagen den 9 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 16.00.

Herrar *Näsström* och *Werner* anmälde, att de åter infunnit sig vid riksdagen.

Justerades protokollen för den 2, 3 och 6 innevarande månad.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Med stöd av bifogade läkarintyg ber undertecknad få anhålla om ledighet från riksdagsarbetet under en veckas tid.

Arboga den 9 mars 1954.

Iwar Anderson.

Härmed intygas, att riksdagsman *Iwar Anderson* insjuknat i influensa och att han fördenskull bör vistas i hemorten minst ytterligare en vecka framåt.

Arboga den 8 mars 1954.

B. Lindstrand,

leg. läkare.

Den begärda ledigheten beviljades.

Anmäldes och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 107, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 211 § utskönningslagen m. m.

Anmäldes och godkändes utrikesutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 112, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ratifikation av Förenta Nationernas konvention om kvinnans politiska rättigheter.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 113, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse i vissa fall från betalningsskyldighet till kronan.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 97, angående anslag till Jordbrukarungdomens förbund för budgetåret 1954/55 m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 101, angående anordnande av landsfiskalsbostad i Gäddede;

nr 102, angående ytterligare lån till föreningen Röingegården u. p. a. till vissa byggnadsarbeten m. m.;

nr 103, angående anslag för budgetåret 1954/55 till avlöningar vid de allmänna läroverken m. m.; samt

nr 104, angående anslag för budgetåret 1954/55 till avlöningar vid blind- och dövskolorna.

Föredrogos och bordlades ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 3 och 4, statsutskottets utlåtanden nr 32—35 samt memorial nr 36, bevillningsutskottets betänkanden nr 20—22 och 25 samt memorial nr 26, första lagutskottets utlåtanden nr 8 och 9, andra lagutskottets utlåtanden nr 8—10, tredje lagutskottets utlåtande nr 7 ävensom allmänna beredningsutskottets utlåtanden nr 6 och 7.

Anmäldes att till kammaren överlämnats följande kungl. propositioner, vilka nu var för sig föredrogos och lades på bordet:

nr 105, med förslag till lag om ändrad lydelse av övergångsbestämmelserna till lagen den 10 juli 1947 (nr 629) angående ändring i lagen den 28 maj 1937 (nr 249) om inskränkningar i rätten att utbetomma allmänna handlingar;

nr 106, angående bidrag till driften av anstalter för kirurgisk tuberkulos m. m.;

nr 108, med förslag till lag med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning, m. m.;

nr 11, angående förvaltningen av vissa stödlån;

nr 113, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 6 och 8 §§ lagen den 27 juni 1924 (nr 322) om vård av ommyndigs värdehandlingar;

nr 116, angående anslag för budgetåret 1954/55 till statens biografbyrå m. m.;

nr 117, angående avveckling av kommundogsköslånefonden;

nr 118, angående sänkning av vissa postavgifter; och

nr 120, med förslag till lag om fortsatt giltighet av prisregleringslagen den 30 juni 1947 (nr 303).

Anmäldes och bordlades en av herr *Falk* under sammanträdet till herr talmannen avlämnad motion, nr 416, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående riktlinjerna för den framtida nykterhetspolitiken m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.05.

In fidem

G. H. Berggren.

Onsdagen den 10 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 10.00.

Anmäldes och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 108, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning från kyrkofonden för övertalig personal vid domänverket;

nr 109, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vattenlagen m. m.; samt

nr 110, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag ur kyrkofonden m. m. dels ock i ämnet väckta motioner.

Företogs val av tolv ledamöter i särskilda utskottet.

Herr **FÖRSTE VICE TALMANNEN** erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Jag får härmed överlämna en lista med förslag till ledamöter i det särskilda utskottet. Listan är godkänd av de av kammaren utsedda ledamöterna i talmanskonferensen.

Herr förste vice talmannen avlämnade därefter en lista, som under parti-beteckningen »Den gemensamma listan» upptog följande namn:

Sandler
Pettersson
Sundelin
Elowsson, Nils
Wahlund
Franzon
fru Carlqvist
Lundqvist
Englund
Elfving
Franzén
Huss

Sedan herr talmannen för kammaren uppläst denna lista, blev densamma på

gjord proposition av kammaren godkänd; och förklarades de å listan upptagna personerna hava blivit utsedda till ledamöter i särskilda utskottet.

Anställdes val av tolv suppleanter i särskilda utskottet.

Ordet lämnades på begäran till herr **FÖRSTE VICE TALMANNEN**, som yttrade:

Herr talman! Jag får likaledes överlämna en lista med förslag till suppleanter i det särskilda utskottet. Även denna lista är godkänd av de av kammaren utsedda ledamöterna i talmanskonferensen.

Herr förste vice talmannen avlämnade sedermera en lista, som under parti-beteckningen »Den gemensamma listan» upptog följande namn:

Lindahl
Gillström
Sunne
Fahlander
Andersson, Alvar
Andersson, Birger
fröken Ranmark
Arrhén
Söderquist
Holmqvist
Johansson, Theodor
Aastrup

Efter det herr talmannen för kammaren uppläst denna lista, blev densamma på gjord proposition av kammaren godkänd; och förklarades de å listan upptagna personerna hava blivit utsedda till suppleanter i särskilda utskottet.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 105, med förslag till lag om ändrad lydelse av övergångsbestämmelserna till lagen den 10 juli 1947 (nr 629)

angående ändring i lagen den 28 maj 1937 (nr 249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 106, angående bidrag till driften av anstalter för kirurgisk tuberkulos m. m.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 108, med förslag till lag med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning, m. m.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 111, angående förvaltningen av vissa stödlån.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 113, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 6 och 8 §§ lagen den 27 juni 1924 (nr 322) om vård av omyndigs värdehandlingar.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 116 angående anslag för budgetåret 1954/55 till statens biografbyrå m. m.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 117, angående avveckling av kommunskogslånefonden.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 118, angående sänkning av vissa postavgifter.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 120, med förslag till lag om fortsatt giltighet av prisregleringslagen den 30 juni 1947 (nr 303).

Föredrogs och hänvisades till särskilda utskottet herr *Falks* motion, nr 416, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående riktlinjerna för den framtida nykterhetspolitiken m. m.

Ang. ändrade bestämmelser om kommunala val m. m.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 20 juni 1924 (nr 349) om landsting m. m. även som i ämnet väckta motioner.

Till konstitutionsutskottet hade båda kamrarna hänvisat en av Kungl. Maj:t till riksdagen avlåten proposition, nr 71, däri Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) lag angående ändring i lagen den 20 juni 1924 (nr 349) om landsting;

2) lag med vissa bestämmelser om kommunalval för perioden 1955—1958 m. m.

Det förra lagförslaget avsåg vissa ändringar i fråga om valkretsindelningen vid landstingsval. Det senare lagförslaget innebar, att vid landstingsvalen för perioden 1955—1958 den nuvarande d'Hondtska regeln för mandatfördelning mellan partierna skulle ersättas av samma metod, som provisoriskt införts med avseende å andrakammarvalen 1952, och att den nuvarande möjligheten till teknisk valsamverkan genom kartellbildning skulle borttagas. I denna del hade den föreslagna reformen utsträcktts att avse även de kommunala fullmäktigevalen för samma period.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehaft de inom riksdagen i anledning av propositionen väckta och till konstitutionsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 408 av herr *Sunne* m. fl. och II: 524 av herr *Thapper* m. fl.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte

1) med avslag å motionerna I: 408 och II: 524 antaga det i förevarande proposition framlagda förslaget till lag angående ändring i lagen den 20 juni 1924 (nr 349) om landsting; samt

Ang. ändrade bestämmelser om kommunala val m. m.

2) antaga det likaledes i propositionen framlagda förslaget till lag med vissa bestämmelser om kommunalval för perioden 1955—1958, m. m.

Herr **HERLITZ** (h):

Herr talman! Då mitt namn inte återfinnes under detta utlåtande av konstitutionsutskottet, är jag angelägen att få för kammaren anmäla att det beror på att jag var förhindrad att deltaga i utskottets behandling av ärendet. Jag ber också att få meddela, att hade jag deltagit, skulle jag inte i utskottet ha framburit något annat yrkande än det som blev utskottets.

Jag skall inte heller nu framställa något annat yrkande. Jag menar att då vi inte kunde få den valordning som är den enda rationella, nämligen att med bibehållande av nuvarande valsätt genomföra ett system med tilläggsmandat, var det ingenting annat att göra än att acceptera denna lösning. Men jag skall tillåta mig att på samma gång också säga — jag talar nu helt och hållet för min personliga räkning — att då jag accepterar det här resultatet, som ju innebär att vi överför den nya metoden med udda tal och 1,4 som första divisor till de kommunala valen, gör jag det med mycket djupt beklagande.

Jag har sagt det flera gånger förut, men jag får vid detta tillfälle upprepa det: den gamla valmetoden vilar på ett logiskt resonemang. Man kan med menige man resonera sig fram till varför man, då det har avgivits så och så många röster, kommer till det resultatet att partierna skall få så och så många mandat. Det var sålunda möjligt för medborgarna att genom egen eftertanke klargöra för sig själva grunden för hela vår folkstyrelse. Min tanke går i detta ögonblick till alla de människor som i detta land — i skolor, i studiecirklar, under självstudium, vid föreläsningar och på annat sätt — har kämpat sig igenom alla konstigheterna med det proportionella valsättet, som omsider kommit fram till klarhet och som insett att detta är ett logiskt och rationellt sätt att genomföra ett val: nu ser jag att

vår folkstyrelse vilar på en rationell grund. Alla dessa människor kommer nu att känna sig djupt desorienterade i tillvaron.

Vad har vi hädanefter att svara dem, då de ställer frågor — som jag inte här skall exemplifiera — om varför man räknar så och så? Ja, vi har ju inte något annat svar att ge dem än det gamla klassiska romarord som har varit det traditionella uttrycket för diktaturens mentalitet, det ord som lyder: »Detta vill jag och detta befaller jag; i stället för en förnuftig motivering står min vilja.» De ställs inför överhetens uträkningar om vad som är praktiskt och klokt, de ställs inför denna överhets vilja och därmed basta. Det är djupt beklagligt att erfara att man i diskussionen om detta ärende, under den remissbehandling som har ägt rum, bara på något enstaka håll förnummit någon oro häröver, sett en glimt av den medborgerliga syn på de proportionella valens sammanhang som jag hade föreställt mig vara ganska vitt utbredd i vårt land.

Nu är alltså fältet fritt. Man har nästan singlat slant om olika metoder. Vi har nu fått 1,4-metoden, och sedan detta steg en gång är taget, får väl det svenska folket finna sig i att överheten ett annat år bestämmer att det skall bli 1,25, åter ett annat år 1,3 som divisor, allteftersom uträkningarna då leder till det ena eller det andra resultatet.

Det är ytterligare en sak att tillägga med avseende på det beslut som skall fattas i dag. Den valordning som vi genomförde för andrakammarvalen och som nu skall genomföras även med avseende på landstingsvalen, har ju en sorts motivering däri att, som visst Kellgren säger, »dåligt är vart enskilt stycke väl, men samlingen tör lyckas». Det blir med andra ord i och för sig oriktiga resultat i varje valkrets, men dessa oriktigheter skall leda till att resultatet för hela riket blir det rätta. Det resonemang-
et kan ju kanske också till nöds gälla då det är fråga om att bestämma valmetod vid landstingsmannavalen, där man också har att se valet i den valkrets i sammanhang med valen i de övriga. Det

Ang. ändrade bestämmelser om kommunala val m. m.

finns ju någon grund för resonemanget, att om en person finner sitt parti missgynnat i sin valkrets, han kan trösta sig med att partiet gynnats i en annan valkrets i stället. Men vad som är utomordentligt märkligt är, att man knappast med något resonemang alls, utan några invändningar och nästan utan diskussion har överfört den nya ordningen på de primärkommunala valen. Jag kan mycket väl förstå att man har gjort det, ty att bjuda folket olika metoder vid olika val är ju någonting som lagstiftaren måste rygga tillbaka för. Men det är egendomligt i alla fall. Hela den nya valmetoden har ju sin grund däri, att om än valresultatet i varje särskild valkrets blir otillfredsställande, man likväl kommer till ett på sitt sätt rättvist resultat, om man ser valen i alla de olika valkretsarna som en enhet. Men det resonemanget har inte skynten av tillämpning då det t. ex. gäller kommunalfullmäktige, som väljs i en enda valkrets. Jag har inte heller sett skynten av förklaring varför det skulle vara riktigt att genomföra en ny metod med avseende på dessa val. Och jag förmodar, att på den punkten den nya valmetodens verkningar kommer att bli litet mera uppmärksammade än då det gäller andra val. Det kan hända, att man inom kommunerna verkligen märker det egendomliga i att vi ger makten åt en minoritet i stället för åt en majoritet o. s. v., och då kan det hända att de praktiska erfarenheterna medför, att man reagerar mot det godtycke som nu är satt i högsätet.

Man får kanske, herr talman, fastna vid dessa förhoppningar, då vi i dag nödgas rösta för det framlagda kungliga förslaget.

Herr WAHLUND (bf):

Herr talman!

Jag trodde att det inte skulle bli någon diskussion i denna fråga i dag. Men när herr Herlitz säger, att det här förslaget framlagts utan diskussion, vet herr Herlitz inte vad han talar om. Vi har diskuterat denna fråga under de

fem år som har förflutit, sedan herr Herlitz och jag hade våra debattuppgörelser i denna kammare. Herr Herlitz har inte varit med vid dessa diskussioner efteråt, och jag märker det. Vi har diskuterat saken inom den utredning som nu arbetar, vi har diskuterat den inom den delegation som konstitutionsutskottet har tillsatt, och vi har också diskuterat den i konferenser tillsammans med partiledarna, och vi har kommit fram till ett resultat, som jag inte på alla punkter helhjärtat ställer mig bakom men som jag dock gläder mig åt att de fyra partierna godtagit. Jag anser, att det är mycket viktigt att man kommer överens i just en sådan här fråga.

Jag skall något beröra förhistorien till denna debatt. Den började för fem år sedan, då jag lade fram en motion, vari jag lanserade uddatalsmetoden. Den diskussion som då fördes mycket mellan herr Herlitz och mig — det var också andra som angrep metoden — var av teknisk art.

Sedan övergick diskussionen till att bli politisk. Man ville karakterisera denna uddatalsmetod, och särskilt då valet av spärren 1,4, som ett sätt av majoriteten att på otillbörligt vis tillskansa sig mandat. Vi hörde i dag hur herr Herlitz också var inne på dessa tongångar. Så kom det sista andrakammarvalet, och då visade det sig, att denna uddatalsmetod med 1,4 som spärr fungerade perfekt. Med perfekt menar jag inte att uddatalsmetoden skall tillgodose de villkor som herr Herlitz här har uppställt och som jag inte godkänner, utan med perfekt menar jag att uddatalsmetoden skulle kunna åstadkomma ungefär samma valresultat utan karteller som man tidigare fick med karteller. Det är ju detta, som de fyra partierna velat, och det är det som också kommit till uttryck i propositionen och i detta enhälliga konstitutionsutskottsutlåtande. Det är det vi var ute efter, herr Herlitz!

Herr Herlitz kan inte säga att uddatalsmetoden är så mycket krångligare än den d'Hondtska metoden. Det är inte krångligare att dividera med 1, 3, 5, 7 än det är att dividera med 1, 2, 3, 4, åt-

Ang. ändrade bestämmelser om kommunala val m. m.

minstone inte för mig, och jag tror, herr Herlitz, inte för de allra flesta.

Herr Herlitz talade om barnen ute i skolorna, som skulle ha så svårt att förstå detta. Ja, herr Herlitz, när jag diskuterat denna sak, har jag försökt att anlägga ungefär den ton som man använder vid herr Herlitz' seminarium i Stockholms högskola. Jag har här inte försökt mig på att framlägga saken populärt, men eftersom herr Herlitz nu vill det, skall jag gärna göra det.

Vi antar att vi har en kioskförsäljare som säljer chokladkakor. Vi säger att han har 230 chokladkakor — jag väljer försynt 230, herr talman, och exemplet gäller alltså inte denna kammare. Så kommer en liten pojke och vill köpa en chokladkaka. Han har bara 35 öre med sig, men kakan kostar 1 krona. Han får ingen chokladkaka, därför att det behövs 1 krona. Pojken blir ledsen och skall ge sig i väg, men då säger den som har kiosken: »Nej, dina 35 öre tar jag hand om.» Jag måste säga, att man behöver inte ha gått länge i skola för att bli förvånad redan på den punkten. Sen kommer en annan pojke, som har 2 kronor och 35 öre med sig, och han får två kakor. Ja, säger kioskinnehavaren, jag tog 35 öre av honom också. Men, säger den första pojken, han som inte hade så mycket pengar, det är väl ändå mera kännbart för mig, som inte får någon choklad alls. Så fortgår kommersen. Jag ser att herr Herlitz sitter och antecknar, och jag vet att bilden inte håller helt. Det blir några chokladkakor över för denne kioskägare; han har ju fått in en del pengar extra. Men då säger han: »Ja, jag tog tydligen litet för mycket betalt, jag skulle i stället ha tagit t. ex. 80 öre, då hade det gått ihop, då hade jag delat ut 230 chokladkakor.»

Detta är, herr Herlitz, precis den d'Hondtska metoden, presenterad på ett populärt plan. Jag tror att vem som helst, även skolpojken som herr Herlitz talar om, skulle kunna förstå denna sak.

Herr talman! Jag tror inte jag behöver fortsätta längre utan nöjer mig med att yrka bifall till konstitutionsutskottets förslag.

Herr BERGVALL (fp):

Herr talman! Jag har inte begärt ordet i anledning av herr Wahlunds anförande, men jag måste konstatera att det verkligen var en desillusion för mig. Jag trodde, att jag begrep någonting av uddatalsmetoden förut, men när chokladkakorna kom med i spelet, då hann jag bara konstatera en enda sak, nämligen att min intelligensnivå ännu inte hunnit upp till skolpojken. Men jag lämnar detta åt sidan.

Det är inte heller för att diskutera uddatalsmetoden eller den d'Hondtska metoden som jag begärt ordet, och jag tänker inte ställa något yrkande med anledning av det enhälliga förslag som föreligger från konstitutionsutskottet och som jag förutsätter blir kammarens beslut i dag. Det är ju resultatet av en kompromiss. Jag har begärt ordet för att göra en deklaration, som i första hand gäller mig personligen men säkerligen också för många som ser på dessa problem på samma sätt som jag gör.

När vi accepterar det i dag föreliggande förslaget, betraktar vi icke detta som någon tillfredsställande lösning av det för hela vår demokrati centrala problem som ligger i att man skall se till att riksdagen i möjligaste mån representerar de meningsriktningar, vilka gör sig gällande ute bland folket, utan att göra några andra korrigeringar än dem som till äventyrs kan visa sig alldeles oundgängligen nödvändiga för att icke konstra till regeringsbildningen genom att befordra uppkomsten av mycket små partier. Det föreliggande förslaget fyller icke dessa anspråk på rättvisa. Det fyller med andra ord inte, om jag uttrycker det ändå populärare, det anspråk på att en man eller en kvinna, en medborgare, skall ha en röst, som jag tycker är fundamentalt i detta sammanhang. Jag har ju haft tillfälle att delta i valsätts-utredningens arbete. Jag har där, jämte åtminstone en kollega till mig som sitter i andra kammaren, haft tillfälle föreslå andra metoder i olika sammanhang, byggda på tilläggsmandat, riksmandat, utjämningsmandat över huvud taget. Jag hade vida föredragit att

Ang. ändrade bestämmelser om kommunala val m. m.

vi tagit steget fullt ut och fått den rättvisa valordning som vi behöver. Vad som nu beslutas är emellertid ett provisorium. Det är resultatet av en kompromiss. Det är enligt min mening icke något gott förslag men det bästa möjliga som vi i dag kan uppnå, och därför har jag, herr talman, ingen anledning att ställa något yrkande.

Herr WAHLUND (bf) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara säga till min vän Bergvall, som har svårt att räkna med chokladkakor, att jag kommer att tänka på en skolhistoria. I en skola frågade en folkskolinspektör på besök: »Om du har 5 äpplen och ger bort 3, hur många har du kvar?» Pojken kunde inte klara detta, utan sade: »Vi har aldrig lärt oss räkna med äpplen, vi räknar med potatis.»

Herr JOHANSON, KARL AUGUST (s):

Herr talman! Efter de anföranden som hållits hade jag egentligen ingen anledning att uttala mig här, men herr Herlitz sade någonting som jag särskilt fäste mig vid. Jag tror det var: Det är inte min vilja som sker här, och jag vill säga det är inte min heller.

Jag har varit med vid behandlingen av detta ärende hela tiden. Jag liksom en del andra har inte velat vara med om förslaget, men vi har fått böja oss för att det är en överenskommelse mellan partierna att förslaget skall läggas fram i föreliggande skick. Vi har från olika håll fått ge avkall på våra principer och åsikter, och resultatet härav föreligger nu.

Men i en detalj kan jag ändå inte instämma med herr Wahlund. Han är ju expert då det gäller valsätten. Han säger, att det går lika bra med uddatalsmetoden som med den gamla vanliga metoden. Men det gör det inte, herr Wahlund, jag har räknat på detta och gått efter resultatet i vår kommun vid 1950 års kommunala val. Det är något besvärligare att först dividera med 1,4 och se-

dan med 3, 5, 7, 9 o. s. v. — jag kom upp till 35, om jag minns rätt. Det är svårt att hålla detta i minnet. Herr Wahlund har kanhända en enklare metod, men en vanlig dödlig, som inte har så stor skolunderbyggnad, måste använda den vanliga divisionen, och då blir det litet svårare.

Jag har tidigare deklarerat min åsikt beträffande valsätt och valmetoder. Det sätt som enligt mitt förmenande är det bästa är majoritetsval i enmansvalkretsar, men vi har inte kommit dit. Jag får väl heller inte uppleva den dagen, men det må vara hänt — det sker ju ingen olycka därför.

Herr Herlitz var också inne på en annan detalj. Han undrade, varför man skulle genomföra det nya valsättet också vid val till stadsfullmäktige och kommunalfullmäktige. Det är för att man skall få enhetlighet mellan landstingsval och kommunalval; det har man kommit överens om i utskottet. Det är detta som är grunden för det hela.

Jag är inte nöjd, herr Herlitz, det är inte min vilja som går igenom, men på grund av att det träffats en överenskommelse har jag böjt mig utan att reservera mig i detta fall.

Herr HERLITZ (h):

Herr talman! Jag är angelägen att göra ett klarläggande med anledning av den tillrättavisning som jag fick av herr Wahlund för att jag påstått att det inte förekommit någon diskussion. Herr Wahlund lyssnade tydligen inte uppmärksamt till mitt anförande. Då jag talade om bristande diskussion, gällde det frågan om den nya metodens tillämpning på de kommunala valen. Jag vidhåller vad jag sade därom. Jag inhämtar i handlingarna, att utredarna själva inte haft något uppdrag i detta hänseende. De har stannat vid ett resonemang som vi sett refererat och som inte tycks vara så vidlyftigt. De redovisar bara skälen för och emot. Sedan har förslaget utremitterats, men det upplyses att det blott föreligger ett fåtal ytt-

Ang. ändrade bestämmelser om kommunala val m. m.

randen, där frågan om kommunala val berörts.

Jag har sålunda full täckning för mitt påstående, att denna del av reformen har skett utan någon grundligare diskussion och utan att sakens vikt uppmärksammats. Detta belyses också på ett utomordentligt sätt av herr Karl August Johansons anförande, i vilket han be-tecknade frågan om hur valen i våra kommuner skulle gå till och hur våra fullmäktigeförsamlingar skulle samman-sättas som en »liten detalj». Det var så orden föll.

Låt mig säga ett par ord till. Herr Wahlund sade till mig, att jag hade upp-ställt krav som han inte kunde godkän-na. Det gällde tydligen mitt krav ur all-män demokratisk synpunkt, att vi skall ha en valordning, vars funktionerande kan göras begripligt för människorna. Herr Wahlund har kort och gott konsta-terat, att han inte godkänner detta krav. Jag konstaterar bara skillnaden. Kammar-rens ledamöter får överväga, vilken ståndpunkt som är den riktigaste: att kräva att det skall finnas en förnuftig och begriplig motivering för en valord-nings eller att säga att man inte god-känner detta krav.

Kammarrens ledamöter uppmärksam-made väl, att när herr Wahlund sedan gav sig in på ett försök till förklaring, han inte ens svarade på det som frågan gällde. Jag begärde inte någon förkla-ring över hur den nuvarande metoden verkar. Utan förhävelse skulle jag vilja säga, att jag har brukat försöka ge en något enklare förklaring än herr Wah-lund, och jag tycker att det har lyckats. Men jag fick inte någon förklaring på hur herr Wahlund vill att den nya me-toden med 1,4 och uddatal skall utläg-gas för folket. Man kan naturligtvis lära människorna detta räknesätt. Det är inte krångligheten, som är det stora proble-met. Utan det som frågan gäller är hur man skall bära sig åt för att förklara, att det är just genom det magiska talet 1,4, som en rationell och rättvis ordning för-verkligas. Om man är beredd att göra detta, återstår att också förklara hur även en metod byggd på t. ex. 1,25 eller

1,3 kan vara lika rationell. Det är detta som jag har efterlyst och inte fått något svar på.

Herr WAHLUND (bf):

Herr talman! Det svaret är mycket lätt att ge. Den gamla metoden, den d'Hondt-ska, är så konstruerad, att ett parti, som får låt mig säga dubbelt så många röster som ett annat, skall vara tillförsäkrat det dubbla antalet mandat. Det kan myc-ket väl få fler mandat än dubbelt men aldrig färre.

Det är självklart att med en sådan mekanism resultatet kommer att bli det som vi kan konstatera i all statistik som har gjorts på detta område — också den som är redovisad i slutet av konstitu-tionsutskottets utlåtande — nämligen en kraftig överrepresentation av de stora partierna. Detta sammanhänger alltså med att den d'Hondtska metoden avrundar uppåt. Uddatalsmetoden är propor-tionell som den d'Hondtska, men till skillnad från denna avrundar uddatals-metoden både uppåt och nedåt och får alltså inte in någon systematisk bias vid tilldelning av mandat. Detta var om ud-datalsmetoden som sådan, jämförd med den d'Hondtska metoden.

Sedan några ord om siffran 1,4. Det finns inte på samma sätt som i den d'Hondtska metoden någon *direkt* logisk motivering för denna siffra, det är sant, herr Herlitz. För min personliga del skulle jag vilja säga, att en siffra på något under 1,4 kanske vore bättre av-vägd. Men man måste göra klart för sig, vad det är för princip i denna av-vägning. Det är den rent praktiska prin-cipen — som står nämnd i utskottsutlå-tandet och som partierna kommit över-ens om — att den nya metoden skall utan karteller ge samma resultat som den tidigare metoden gav med karteller. Gör man från denna utgångspunkt en under-sökning, får man när det gäller lands-tingsvalen fram siffran 1,4. Gäller under-sökningen ett andrakammarval, skulle man komma till en siffra något därunder, men man skulle i varje fall inte komma under 1,3. Det är alltså denna rent prak-

Om vidgade möjligheter för sjuka att utöva rösträtt.

tiska avvägning som ligger bakom faktorn 1,4. Det är vad jag kan säga, herr talman.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Om vidgade möjligheter för sjuka att utöva rösträtt.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 4, i anledning av väckta motioner om vidgade möjligheter för röstberättigade, som drabbats av ohälsa eller invaliditet, att utöva rösträtt.

I de likalydande, till konstitutionsutskottet hänvisade motionerna nr 136 i första kammaren av herr *Söderquist* och nr 204 i andra kammaren av herr *Hamrin* m. fl. hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte an hålla om en utredning av frågan om vidgade möjligheter för röstberättigade, som drabbats av ohälsa eller invaliditet, att vid de allmänna politiska valen utöva sin rösträtt.

Motionärerna åsyftade utsträckning i två avseenden av sjukas möjlighet att rösta. De förordade dels att ensamstående sjuka skulle få möjlighet att avlämna valsedel genom annan, dels att poströstning, som vid de större, politiskt betydelsefulla valen sedan september 1948 förekommit vid omkring 140 sjukvårdsinrättningar, skulle äga rum vid flera sådana inrättningar.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att förevarande motioner, I: 136 och II: 204, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade anförts av, utom annan, herrar *von Friesen* och *Hamrin*, vilka inom utskottet yrkat, att utskottet måtte tillstyrka de föreliggande motionerna.

Herr **SÖDERQUIST** (fp):

Herr talman! Avsikten med den föreliggande motionen har varit att söka

åstadkomma vidgade möjligheter för medborgare, som drabbats av ohälsa eller invaliditet, att vid de allmänna politiska valen utöva sin rösträtt. Det uppstår tämligen säkert särskilda problem, kanske svåra problem, för dem som är besjälade av samhällsansvar och intresse för allmänna angelägenheter men som är sjuka eller invalider, då de inte i vanlig ordning kan infinna sig i vallokalen. Ofta känner de detta som ett svårt handikap och som en ytterligt pressande börda utöver den som själva sjukdomen medför för dem. Gärna skall erkännas, att en del har gjorts för att komma de sjuka till hjälp härvidlag. Vid ett antal sjukvårdsinrättningar beredes exempelvis en del patienter möjlighet att avge sina röster på särskilda för ändamålet anordnade postanstalter. Genom den begränsning, som denna anordning fått — den förekommer i stort sett endast vid några större sjukvårdsinrättningar — har emellertid denna i och för sig tacknämliga åtgärd fått något godtyckligt över sig.

Det synes oss motionärer, som om tiden nu vore inne för att ompröva hela detta problem och genomföra en reform, som skulle avse en utökning av möjligheterna att utöva rösträtt för patienter på olika sjukvårdsinrättningar och utsträcka möjligheten även till övriga sjuka, som nu icke har denna möjlighet.

Utskottet avstyrker motionen, vars yrkande dock endast går ut på en prövning av problemen. Utskottets inställning till frågan är emellertid i och för sig sympatisk, och man kan kanske beteckna skrivningen, som det brukar heta i riksdagen, som välvillig, även om slutet är avstyrkande. Utskottet anser det sålunda vara en angelägenhet av vikt, att röstberättigade i möjligaste mån får tillfälle att utöva sin rösträtt, och det erinrar med gillande om de åtgärder, som redan har vidtagits, för att hjälpa dem som på grund av sjukdom eller av andra skäl har svårt att rösta i vanlig ordning. Det framhålles bl. a. att äkta makar kan rösta för varandra, att det sedan länge är möjligt att få avlämna sin röst via postverket vid bortovaro från hemorten och

Om vidgade möjligheter för sjuka att utöva rösträtt.

att vid vissa sjukhus anordnas postanstalter för ändamålet o. s. v. Allt detta är också gott och väl och värt att tack- samt notera. Det har vi motionärer också gjort.

Enligt min och medmotionärernas mening borde emellertid ytterligare något kunna göras. Det är en utredning om problemen, som vi begär i våra motioner. Även om Kungl. Maj:t kan tänkas ha sin uppmärksamhet riktad på dessa ting, som utskottet framhåller, så menar vi, att en skrivelse från riksdagen med begäran om utredning kunde påskynda detta ärende, vilket vi anser vara av vikt.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till vår motion, vilket är det- samma som bifall till den vid utskottet fogade reservationen av herrar von Frie- sen och Hamrin.

Herr **ELMGREN** (s):

Herr talman! Motionerna har i alla fall en dubbel syftning, vilket inte rik- tigt framgick av herr Söderquists anfö- rande. I motionerna föreslås dels om- budsröstning för sjuka i allmänhet och dels ökad röstning på sjukvårdsanstal- ter. Det är nog mot den första delen i motionerna som de starkaste betänklig- heterna reser sig. Jag hänvisar till vad 1944 års vallagssakkunniga uttalade om de många komplicerade frågor som mö- ter i detta sammanhang, t. ex. hur sjuk- dom skall kunna konstateras, hur fram- lämnande av valsedel skall gå till o. s. v. Jag har ingen anledning att gå när- mare in på detta, när herr Söderquist inte har gjort det i sitt anförande.

Vad den andra delen beträffar, nämli- gen de ökade möjligheterna för röstning på sjukvårdsanstalter, har utskottet här t. o. m. gjort en egen utredning, som ju kammarens ledamöter kan finna i ut- skottsutlåtandet. Jag är angelägen fram- hålla att utskottet är av den uppfatt- ningen, att tiden är mogen för att även på mindre sjukvårdsanstalter undersöka om det inte är möjligt att där inrätta postanstalter för röstning. Inom utskot- tet fanns det verkligen en stark mening

härför. Men redan i vallagssakkunnigas förslag uttalades, att sedan man fått er- farenhet av poströstning, som skulle in- skränkas till sjukhus med 100 å 200 vård- platser, skulle man fortsätta på den in- slagna vägen. Utskottet menar allt- så, att efter detta riksdagsbeslut bör Kungl. Maj:t ha sin uppmärksamhet rik- tad på frågan.

Jag vill emellertid påpeka att det inte går att rösta för bifall till reservationen och motionerna utan att också då bifalla den första delen av yrkandet i motio- nerna. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till det av utskottet fram- ställda förslaget.

Herr **SÖDERQUIST** (fp):

Herr talman! Visst har jag observerat, att utskottet talat om de svårigheter, som skulle kunna vara förenade med bifall till tanken i motionernas första avsnitt. Jag erinrar emellertid om att motioner- na endast yrkat på utredning, en utred- ning bl. a. om hur man skall kunna råda bot på de svårigheter som utskottet på- pekar och som självklart också finns. Funnes inga svårigheter, hade utskottet väl utan vidare tillstyrkt motionerna. Då det nu finns svårigheter, torde ett till- styrkande ha varit lika självklart, efter- som det gäller ett utredningskrav.

Även det har jag observerat, vilket jag också sade i mitt första anförande, att utskottet varit mycket välvilligt och sym- patiskt inställt till hela tanken i motio- nerna, även till den första delen av de- samma.

Jag sade också, att även om det skulle råka vara på det sättet, att Kungl. Majt: har sin uppmärksamhet riktad på dessa problem — och det tror jag visst, efter- som det är ett så klart rättvisekrav — skulle en skrivelse från riksdagen möj- ligen kunna påskynda utredningen i de- ta viktiga ärende och påskynda fram- läggandet av ett förslag in frågan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden proposi- tioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hem-

Ang. fortsatt statsgaranti för exportkredit m. m.

ställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Söderquist* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter givna varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad konstitutionsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifallas de i ämnet väckta motionerna.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av vissa haverikostnader;

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående täckande av vissa medelsbrister, redovisade såsom propriabalanser i försvarets civilförvaltnings räkenskaper; och

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av visst äldre reservationsanslag.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. fortsatt statsgaranti för exportkredit m. m.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt statsgaranti för exportkredit m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen avlåten proposition, nr 24, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, att svenska staten finge intill utgången av budgetåret 1956/57 åtaga sig betalningsansvar i form av statsgaranti för exportkredit till ett belopp av högst 300 miljoner kronor, varav för lagerhållning av svenska exportvaror utomlands samt för finansieringsgarantier, avseende produktion för export, tillhoppa högst 100 miljoner kronor; i de angivna högsta beloppen skulle inräknas summorna av de till och med den 30 juni 1954 beviljade garantierna.

Vidare hade i två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Norling* m. fl. (I: 181) och den andra inom andra kammaren av herr *Johansson* i Stockholm m. fl. (II: 189), hemställts, att riksdagen, med godtagande i övrigt av proposition nr 24, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till sådana ändringar i gällande bestämmelser om exportkreditgarantivivningen, att en av dess viktiga uppgifter bleve att främja kraftigt vidgad handel med Sovjetunionen och övriga krisfria marknader i öster, i syfte att säkra upprätthållandet av produktion och full sysselsättning.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt,

a) att riksdagen måtte medgiva, att svenska staten finge intill utgången av budgetåret 1956/57 åtaga sig betalningsansvar i form av statsgaranti för exportkredit till ett belopp av högst 300 miljoner kronor, varav för lagerhållning av svenska exportvaror utomlands samt för finansieringsgarantier, avseende produktion för export, tillhoppa högst 100 miljoner kronor; i de angivna högsta beloppen skulle inräknas summorna av de till och med den 30 juni 1954 beviljade garantierna;

b) att motionerna I: 181 och II: 189 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr **PERSSON, HELMER** (k):

Herr talman! Vi har i motion hemställt, att bestämmelserna om de stat-

Om upphävande av tullen och skatten på kaffe.

liga exportgarantierna skulle omarbetas i syfte att få till stånd en vidgad handel med Sovjetunionen och med de folkdemokratiska staterna. Utskottet anser emellertid att systemet fungerar bra och att de mest betydelsefulla huvudformerna för de statliga exportgarantierna inte är begränsade till vissa utländska marknader utan står öppna för export till alla länder. Detta är emellertid enbart ett påstående från utskottet; jag tror icke att det finns någon täckning i verkligheten för det påståendet. Ty ingen kan väl komma ifrån att utbyggnaden av garantisystemet på exportkreditens område ensidigt inriktats på att till varje pris gynna exporten till dollarområdet. Beslutet vid fjolårets riksdag i denna fråga är bl. a. tydligt vittnesbörd därom. Förra årets riksdag sade emellertid, att när sysselsättningsläget blir sämre, måste frågan om en utvidgning av exportkreditgarantierna tas under omprövning. Jag tror för min del att situationen redan nu är sådan, att en omprövning av hela denna fråga är på sin plats. Jag vill emellertid notera i sammanhanget — vilket jag har gjort tidigare — att en tendens finns till förbättring av handelsrelationerna med exempelvis Sovjetunionen. Det är dock bara fråga om en tendens. Jag tror att det växer fram en bestämd mening bland industriens folk och bland andra grupper, att denna tendens måste utvecklas och resultera i en verklig utvidgning av våra handelsförbindelser med dessa länder. Jag tror bestämt att exportkreditgarantierna därvidlag spelar en icke obetydlig roll.

Med hänvisning till det anförda vill jag, herr talman, yrka bifall till motionen II: 189.

Herr NÄSGÅRD (bf):

Herr talman! Den föreliggande motionen från kommunisterna har väl tillkommit, förmodar jag, på grund av ovetskap om de verkliga förhållandena. När motionärerna genom utskottsutlåtandet blivit upplysta om hur det ligger till, tycker jag att de skulle ha kunnat nöja sig med detta och icke ha framställt något yrkande om bifall till motionen.

Jag antar, att herr Persson i sitt anförande nu syftar på att de åtgärder, som 1953 beslöts av riksdagen, främst avsåg att gynna exporten på hårdvalutaländerna. Men det är ju en sak som är mycket viktig, och jag tror inte att riksdagen ångrar det beslutet.

I övrigt framgår det av utskottsutlåtandet att exportgarantierna mest utnyttjats med avseende å exporten på vissa öststater, främst Polen och Östtyskland. Det finns ingenting som hindrar, att garantierna utnyttjas för export även till Sovjetunionen.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu förevarande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo och lades till handlingarna statsutskottets memorial nr 36, i anledning av väckt motion angående statens förvärv av fastigheten Onkel Adam nr 6 i Östersund.

Om upphävande av tullen och skatten på kaffe.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 20, i anledning av väckt motion angående upphävande av tullen och skatten på kaffe.

I en inom riksdagen väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, II: 46, av herr *Senander* m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte besluta upphäva tullen och skatten på kaffe.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet av angivna orsaker hemställt, att motionen II: 46 av herr *Senander* m. fl., angående upphävande av tullen och skatten på kaffe, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Om upphävande av tullen och skatten på kaffe.

Herr PERSSON, OLA (k):

Herr talman! Kaffepriset har sprungit upp i drygt 15 kronor per kilogram. Svartabörspriset på kaffe under kriget höll sig ungefär i dagens pris på den öppna marknaden. Kaffet beskattas som en umbärlig vara, ehuru var och en vet att det ingått så i svenska folkets levnadsvanor, att man kan kalla kaffet en folkdryck, en nödvändighetsvara för det arbetande folket. Fastän så är förhållandet uttages i tull 45 öre per kilogram för orostat och 60 öre för rostat kaffe. Till detta kommer den särskilda skatten med 35 öre per kilogram för orostat och 45 öre för rostat kaffe. I tidningarna meddelas nu att kaffepriset skall ökas med ytterligare 1—2 kronor per kilogram.

Med kaffepriser på mellan 15 och 17 kronor per kilogram synes det vara särskilt motiverat att riksdagen beslutar slopa såväl tullen som skatten på kaffe, så att en prissänkning därmed kan ske med 80 öre per kilogram orostat och 1 krona 5 öre per kilogram rostat kaffe. Det kan väl icke vara försvarligt att staten ur finansiell synpunkt pålägger kaffet denna beskattning under de förhållanden och med den prispolitik som nu råder.

Utskottet hänvisar till att frågan har varit uppe till behandling vid 1946 och 1947 års riksdagar i anledning av motioner, som, även de, syftade till en sänkning av kaffepriset. Nu skriver utskottet att ifrågavarande beskattning fått en starkt reducerad betydelse med avseende å dess andel i konsumentpriset. Det är klart att tullen och skatten på kaffe ingår som en mindre del i konsumentpriset då detta utgör 15 kronor per kilogram än om priset, såsom i början av 1940-talet, hållit sig nere i 3—4 kronor. Motionärerna vill nu i första hand få ned priset på kaffe genom att slopa den tull och skatt som staten hittills tagit ut på denna oundgängliga vara. Utskottet förklarar som stöd för sin uppfattning att »den statsfinansiella aspekten på frågan måste fortfarande beaktas». Tullen ger i runt tal 23 miljoner kronor och skatten 17 miljoner kronor per år. Nog borde man väl kunna slopa

både skatten och tullen på kaffe, så att priserna kan sänkas. Statsfinanserna får väl klaras genom andra utvägar än att man fördyrar kaffet i en tid av ohämskad prisstegring och orimligt höga konsumentpriser. Jag tänker härvid alldeles särskilt på våra hundratusentals folkpensionärer och andra som ligger i samma inkomstläge, för vilka kaffet utgör en mycket viktig vara i deras hushåll och livsföring. Med gällande kaffepriser vore det på sin plats att staten i stället för att ta tull och skatt på detta kaffe gjorde det möjligt för pensionärerna att erhålla subvention genom rabattkort på kaffet och att staten i övrigt ombesörjde en prissänkning.

Med vad jag här har anfört ber jag, herr talman, att få yrka bifall till vår motion nr II: 46, vilket innebär ett upphävande av skatt och tull på kaffe.

Herr SNYGG (s):

Herr talman! Tullen och skatten på kaffe är en gammal företeelse i vårt land. Kaffe har faktiskt varit en vara, som av tradition belagts med både tull och skatt. Skälen härtill har varit rent statsfinansiella.

Kaffeprisets utveckling har, såsom utskottet framhåller, medfört att medan tullen och skatten på kaffe år 1940 utgjorde nära 30 procent av priset, var motsvarande andel i januari 1954 endast 5 procent. Det skulle naturligtvis ur konsumenternas synpunkt vara värdefullt, om man kunde upphäva tullen och skatten på kaffe och därigenom sänka kaffepriset med 1 krona. Mot denna önskan måste man emellertid väga det statsfinansiella behovet. Tullen och skatten på kaffe gav år 1952/53 staten omkring 39 miljoner kronor i inkomst. Det är självklart att man på något sätt måste fylla denna lucka, om riksdagen nu skulle avskaffa tullen och skatten på kaffe.

Kaffepriset har stigit mycket starkt undan för undan. Därigenom har, som både herr Ola Persson och utskottet påpekar, tullen och skatten på kaffe kommit att utgöra en allt mindre del av kaffets utförsäljningspris. En verklig sänk-

Om upphävande av varuskatten för glass.

ning av kaffepriset kan åstadkommas endast genom att priset på världsmarknaden pressas ned. Den skatt och tull, som för närvarande ligger på kaffet, är alltför obetydlig för att den skulle ha någon större inverkan på kaffepriset. Jag vill dessutom framhålla, att indirekta skatter och tullar ju finns i alla länder och är någonting som inte heller vårt land helt kan frigöra sig från.

Då det gäller priset på kaffe vill jag erinra herr Ola Persson om att kaffet i Sovjetunionen enligt tillgängliga uppgifter betingar ett så högt pris som 55 rubel per kilogram, vilket är betydligt högre än våra kaffepriser. Det höga priset på kaffe i Sovjetunionen beror väl till stor del på att där uttages en väsentlig del i skatt eller tull.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande betänkandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Om upphävande av varuskatten för glass.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 21, i anledning av väckta motioner om upphävande av varuskatten för glass.

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 29 av herr *Bengtson* m. fl. och II: 43 av herr *Adolfsson* m. fl. hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att varuskatt icke vidare skulle utgå för glass.

Utskottet hade i det nu föredragna betänkandet på återopade grunder hemställt, att de likalydande motionerna I: 29 av herr *Bengtson* m. fl. och II: 43 av herr *Adolfsson* m. fl. om upphävande av

varuskatten för glass icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av herrar *Gustaf Elofsson*, *Niklasson* och *Jansson* i Aspeboda, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Herr **BENGTSON** (bf):

Herr talman! Det är mycket vanligt och i de flesta fall riktigt, att en motion avstyrkes, när utredning pågår, och bevillningsutskottet har använt denna motivering även i detta fall. Jag har emellertid inte samma uppfattning som utskottet i nu föreliggande fråga.

Skatten på glass utgör för närvarande 65 procent. Vad kan anledningen vara till en sådan bestämmelse? Jo, det beror på att glass hänföres till samma grupp som choklad- och konfityrvaror. Man kan fråga sig om det är berättigat att hänföra ett högvärdigt svenskt livsmedel till samma grupp som choklad- och konfityrvaror. Vad beträffar dessa varor skulle jag inte tveka att vara med om att höja skatten ytterligare, om förslag där- om skulle framläggas. Det är heit enkelt förvånansvärt att en sådan reklam kan gå i folk, att man t. ex. skall köpa mjölk och andra näringsmedel i form av choklad till ett pris av cirka tio kronor per kilogram, när man kan köpa mjölk ofördärvad av kakaoböner till 1/20 av detta pris. Hur kan man få det därhän, att man hänför glassen till denna grupp av varor? Grunden härtill är förordningen om varuskatt år 1941. Konsumtionen var väl vid den tidpunkten mycket låg, och denna fråga har förmodligen inte ägnats den uppmärksamhet som den är värd.

Jag är av den bestämda uppfattningen, att glassen inte på något sätt kan likställas med chokladen. Glassen är inte någon lyxartikel utan ett livsmedel och ett högvärdigt sådant. På andra håll i världen, såsom i Amerika, England och Tyskland, betraktas glassvarorna som livsmedel och behandlas i beskattningsavseende som andra mejeriprodukter. Man har med andra ord inte alls skattebelagt dem, och därigenom har glasskonsumtionen i dessa länder blivit be-

Om upphävande av varuskatten för glass.

tydligt högre. I Sverige är konsumtionen inte mer än en liter per person och år. I Amerika är den 14,2 liter och i England 8 liter. I de nordiska grannländerna har man skatt på glass i Danmark och i Norge men inte i Finland. I Danmark uppgår skatten emellertid till endast 1/4 av vad som uttages i vårt land, och i gengäld är konsumtionen mer än fyra gånger så stor som i vårt land.

Bevillningsutskottet har inte tagit upp dessa skäl utan avstyrkt motionen under hänvisning till pågående utredning. Jag anser dock, att det här föreligger ett så uppenbart skäl att bryta ut denna fråga, att man borde ha gjort det. Det är inte alltid, man bör krypa bakom en utredning för att avstyrka motioner. Om man har en detalj och stoppar in den i en utredning, som har mycket vittomfattande arbetsuppgifter, när man ju inte något resultat beträffande denna detalj, även om man anser det riktigt. Därvidlag kan man inte undgå att tänka på vad som vid något tillfälle sagts, att om Moses varit en kommitté, så skulle Israels barn ha varit kvar i Egypten ännu. Om vi skall vänta på varubeskattningsutredningen, blir det säkert stora svårigheter att få bort skatten på glass.

I sakens nuvarande läge anser jag, herr talman, det inte vara möjligt att framställa något yrkande i denna fråga.

Herr CARLSSON, GEORG (bf):

Herr talman! Jag kan i stort sett instämma med herr Bengtson. Det är ju här fråga om ett mycket högvärdigt livsmedel och en mejeriprodukt, i vilken i stor utsträckning ingår smörfett. Smörfett är ju en vara, som vi har ett visst överskott av, och då exporten av smörfett sker med hjälp av exportpremier och vi får lägre pris på detta smör än inom landet, är det ganska egendomligt att man härvidlag skall ha en skatt på 65 procent, som dels hämmar försäljningen och dels höjer priset för konsumenterna. Därtill kommer att kontrollen av de tusentals glassproducenterna nog är ganska minimal. Vi får ju in cirka fem

miljoner kronor i skatt från glasstillverkarna, och av dessa fem miljoner kronor betalar en enda tillverkare in två miljoner kronor, medan de andra tre miljonerna delas upp på de övriga. Var finns kontrollen? Det är en fråga, och det är en fråga som man bör tillmäta ganska stor betydelse, när det är fråga om att ta ut skatten på ett rättvist sätt.

Det visar sig ju, såsom redan framhållits, att man i länder där denna vara är skattefri, exempelvis Amerika, kommer upp till ungefär 14 gånger så stor förbrukning som vi har här i landet. Jag anser att det borde vara ett gemensamt intresse för producenter och konsumenter att få bort skatten på denna vara.

Bevillningsutskottets majoritet har dock inte kunnat biträda yrkandet utan hänvisar till pågående utredning. Jag vet att riksdag och utskott i det avseendet är traditionsbundna, men denna fråga är ganska viktig, och om vi inte i dag kan ställa något yrkande med utsikt att nå resultat, lär nog motionärerna återkomma, bl. a. i den kommitté som har hela problemkomplexet under utredning.

Herr SNYGG (s):

Herr talman! Då intet yrkande framställts, skulle det kanske vara onödigt att säga något från utskottets sida.

Jag vill understryka, att utskottet inte tagit ställning i sak, utan av rent formella skäl avstyrker bifall till motionerna just nu, med hänvisning till den pågående utredningen om de indirekta skatterna.

Jag tillåter mig också framhålla, att det inte är all glass som beskattas, utan endast den fabriksgjorda. Den glass som tillverkas av hotell och matserveringar och i hushållen är skattefri, och jag skulle tro att den utgör större delen av all glass som konsumeras i landet. Den skattebelagda fabriksglassen säljes mest sommartid, och under kalla somrar blir åtgången ganska liten. Jag skulle tro att förhållandet bleve detsamma, även om denna glass inte alls vore skattebelagd.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr VELANDER (h):

Herr talman! Jag har ingen anledning att ta upp någon debatt i denna fråga, men det förefaller mig som om motionärerna har mycket stora anspråk på bevillningsutskottet och därmed också på riksdagen, när de framför sådana synpunkter som de två första ärade talarna föll tillbaka på. Riksdagen avvisade i fjol en motion med enahanda innehåll och syfte som de nu föreliggande, och det skedde just under återopande av den pågående utredningen om de indirekta skatterna. Nu återopar utskottet samma skäl, och utskottet har desto större anledning att göra det, som riksdagen i fjol godtog det skälet och utredningen därtill i år måste ha kommit närmare sin avslutning.

Jag fäste mig särskilt vid att en av motionärerna yttrade något om att »bevillningsutskottets majoritet» intagit den och den ståndpunkten. Jag deltog inte i den förberedande behandlingen av motionerna inom bevillningsutskottets första avdelning, men jag var med i utskottet vid deras slutliga behandling, och jag vill gärna upplysa om att fullständig enhällighet rådde i utskottet beträffande klämman i betänkandet; inte den minsta erinran däremot restes från någon ledamot av utskottet. Inte heller beträffande motiveringen restes några invändningar inom utskottet, vare sig från bondeförbundshåll eller från något annat håll. Därför är det knappast riktigt, när man här antyder att utskottet inte skulle ha varit enhälligt i denna fråga; det var i varje fall utskottet in pleno vid den slutliga behandlingen därav.

I sak vill jag säga, att jag i långa stycken kan följa motionärernas resonemang, men med hänsyn till vad som förekommit i fjol och i år och med tanke på den nu arbetande utredningen rörande de indirekta skatterna är jag inte beredd att nu ta någon konsekvens av detta resonemang. Det gjorde ju inte heller motionärerna, när de inte framställde något yrkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande betänkande hemställt.

Ang. beskattning av förströelsetidskrifter.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 22, i anledning av väckta motioner angående utredning av frågan om beskattning av förströelsetidskrifter.

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 221 av herrar *Gustaf Elofsson* och *Karl Persson* samt II: 437 av herr *Carlsson* i Bakeröd m. fl. hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om att frågan om beskattning av förströelsetidskrifter måtte bli föremål för prövning i samband med nu pågående utredning rörande de indirekta skatterna.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på anförda skäl hemställt, att de likalydande motionerna I: 221 av herrar *Gustaf Elofsson* och *Karl Persson* samt II: 437 av herr *Carlsson* i Bakeröd m. fl. angående utredning av frågan om beskattning av förströelsetidskrifter icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anmälts av herrar *Gustaf Elofsson*, *Niklasson* och *Jansson* i Aspeboda, vilka dock ej antytt sin mening.

Herr ELOFSSON, GUSTAF (bf):

Herr talman! Denna fråga förekommer ju allt som oftast på kammarens föredragningslista, och ibland är yrkandena i medvind, ibland i motvind.

När man ser finansministerns förslag till beskattning av svenska folket på alla olika områden, kan man fråga sig: Varför är han så rädd för att lägga en liten skatt på den s. k. kolorerade veckopressen? Då skatten på tidningspapper 1949 infördes, yttrade bevillningsutskottet som vi minns, att man skulle gå in för en skatt på den kolorerade veckopressen när skatten på tidningspapper upphörde. Riksdagen godkände också detta bevillningsutskottets betänkande. Men när finansministern år 1950 framlade propositionen om pappersskattens slopande,

Ang. beskattning av förströelsetidskrifter.

underlät han att föreslå skatt på den kolorerade veckopressen och förklarade, att frågan var av sådan art att beskattningen inte kunde genomföras.

När man diskuterar denna sak, säges det ofta, att vi inte bör beskatta det fria ordet. Jag skulle bara vilja fråga kammarens ärade ledamöter, om ni tror att vi gör det svenska samhället någon stor skada, om vi skulle ta ut 30 procents beskattning på denna veckopress. Det är klart, att man kan ha den meningen, att det är svårt att finna en avgränsning mellan vad som kan kallas kolorerad veckopress och andra tidskrifter. Men om jag inte minns fel, har kontrollstyrelsen år 1949 lagt fram ett förslag, som utvisade att det var möjligt att skilja på dessa båda slag av tidskrifter.

Om det hade tagits ut en skatt av 30 procent på denna kolorerade veckopress, som är så begärlig och som säljes i miljonupplagor och åter miljonupplagor, tror jag inte, att näringslivet på något sätt hade lidit skada. Jag tror inte heller att de förlag, som ger ut dessa tidningar, hade kommit att lida någon större skada. Om upplagan hade minskat något litet, tror jag inte att det hade varit till någon förlust för svenska folket.

När man med ljus och lykta söker efter skatteobjekt på alla möjliga områden, varför kan man då inte beskatta de tidskrifter det här är fråga om och försöka få en minskning av deras upplagor, så att man i någon mån kan hindra att många läsare i dessa tidskrifter får uppslag till både den ena och andra ögarningen?

När vi nu ser att den kolorerade veckopressens upplagor jämt och ständigt ökar, kan vi nog utgå ifrån att en så ringa beskattning, som motionärerna här har begärt, inte skulle — såsom jag förut sagt — skada de företag, som ger ut dessa tidskrifter.

Det är naturligtvis meningslöst att här ställa något yrkande, och jag skall i detta sammanhang, herr talman, avstå ifrån att göra detta, men jag har inte velat underlåta att vid detta tillfälle ge uttryck åt de synpunkter jag ovan framfört, ty det kan ju hända, att den dagen kommer, då finansministern får ta till en beskattning på detta område.

Herr SJÖDAHL (s):

Herr talman! Denna fråga låg litet anorlunda till på den tid, då vi hade omsättningsskatt, som också träffade böcker. Då kunde man tycka att det var rätt egendomligt, att det inte uttogs skatt också på tidskrifter. Men när omsättningsskatten sedan avskaffades, bortföll detta motiv. Därefter infördes en pappersskatt, och så länge pappersskatten existerade, fanns det ingen anledning att ta upp förevarande fråga till prövning. Man menade då att när pappersskatten slopades, skulle denna fråga kunna omprövas. En sådan omprövning skedde, och när man såg, till vilka konsekvenser en skatt av här föreslagen typ skulle kunna leda, nämligen att det skulle erfordras en institution av censorer, som skulle avgöra vilka tidskrifter som skulle beskattas och vilka som icke skulle beskattas, tvekade man inför en sådan besvärlig kvalitetsbedömning av tidskrifterna. Man sade, att man inte kunde ge sig in på någonting sådant.

Av samma uppfattning är fortfarande utskottet. Utskottet vill inte ta något initiativ till en beskattning av denna art. Kungl. Maj:t har inte överlämnat något utredningsmaterial beträffande tidskriftsskatt till kommittén för indirekta skatter. Därmed har tydligen sagts ifrån, att Kungl. Maj:t inte heller vill ta något sådant initiativ. Men det är naturligtvis kommittén obetaget — mer är kommittéer inte bundna här i landet — att ta upp denna fråga till prövning i ett eller annat sammanhang, därest så kan finnas lämpligt ur dess synpunkt.

Herr talman! Jag kan inte finna annat än att den av herr Elofsson rekommenderade skatten på 30 procent på tidskrifter leder till sådana konsekvenser, att såväl Kungl. Maj:ts som riksdagens vägran år efter år att tillmötesgå ett sådant önskemål är så starkt motiverad, att det inte finns någon anledning för riksdagen att i år ändra mening i detta avseende.

Jag ber att få tillstyrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu ifrågakvarande betänkandet hemställt.

Ang. inkomsttaxering av medel, som insatts å skogskonto, m. m.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om taxering för inkomst av medel, som insatts å skogskonto, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 30 december 1953 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 14, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) förordning om taxering för inkomst av medel, som insatts å skogskonto; samt

2) lag med vissa bestämmelser om medel, som inestå å investeringskonto för skog.

I propositionen hade framlagts förslag om permanent lagstiftning angående rätt för skogsägare att göra insättning på särskilt skogskonto i bank. Insättaren skulle enligt förslaget erhålla uppskov med inkomsttaxeringen till det år då uttag från kontot skedde. Insättning skulle få göras med högst 60 procent av köpeskillingen för rotsåld skog, 40 procent av köpeskillingen för avyttrade skogsprodukter och 40 procent av saluvärdet av skogsprodukter, som uttagits för förädling i egen rörelse. Rätten att göra insättning skulle endast tillkomma fysisk person, oskift dödsbo eller familjestiftelse. Lagstiftningen skulle tillämpas första gången vid 1955 års taxering. Vidare hade föreslagits, att fysisk person, oskift dödsbo eller familjestiftelse, som hade skogsmedel inestående å spärrat konto i riksbanken, skulle äga att från och med den 1 september 1954 utan inskränkning uttaga medlen. Hade medlen icke uttagits före utgången av år 1954, skulle desamma anses vara insatta å skogskonto och följa de nya reglerna för dessa konton.

Till utskottets behandling hade hänvisats följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 19 av herr *Eliasson* m. fl. och II: 31 av herr *Jansson* i Aspeboda m. fl.;

2) de likalydande motionerna I: 211 av herr *Hansson* m. fl. och II: 271 av herr *Widén* m. fl.;

3) de likalydande motionerna I: 212 av herrar *Ebbe Ohlsson* och *Eskilsson* samt II: 270 av herr *Magnusson* m. fl.;

4) de likalydande motionerna I: 213 av herr *Ebbe Ohlsson* m. fl. och II: 269 av herr *Magnusson* m. fl.; samt

5) motionen II: 432 av herr *Kristensson* i Osby m. fl.

I de likalydande motionerna I: 213 av herr *Ebbe Ohlsson* m. fl. och II: 269 av herr *Magnusson* m. fl. samt i motionen II: 432 av herr *Kristensson* i Osby m. fl. hade framställts yrkande av innebörd, att rätten att uttaga spärrkontomedel enligt 1951 års lagstiftning skulle utsträckas att gälla samtliga skattskyldiga, i anslutning vartill i de båda förstnämnda motionerna yrkats, att samtliga efter 1954 års utgång kvarstående spärrkontomedel skulle anses insatta å skogskonto och följa reglerna för dessa konton.

Utskottet hade i det nu föredragna betänkandet av angivna orsaker hemställt,

A) att riksdagen måtte, med förklaring att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 14 icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas och i anledning av de likalydande motionerna I: 19 av herr *Eliasson* m. fl. och II: 31 av herr *Jansson* i Aspeboda m. fl., de likalydande motionerna I: 211 av herr *Hansson* m. fl. och II: 271 av herr *Widén* m. fl. samt de likalydande motionerna I: 212 av herrar *Ebbe Ohlsson* och *Eskilsson* och II: 270 av herr *Magnusson* m. fl. ävensom med avslag å de likalydande motionerna I: 213 av herr *Ebbe Ohlsson* m. fl. och II: 269 av herr *Magnusson* m. fl. samt motionen II: 432 av herr *Kristensson* i Osby m. fl.

1) för sin del antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om taxering för inkomst av medel, som insatts å skogskonto, med viss ändring av ikraftträdandebestämmelserna;

2) för sin del antaga det vid propositionen fogade förslaget till lag med vis-

Ang. inkomsttaxering av medel, som insatts å skogskonto, m. m.

sa bestämmelser om medel, som innestå å investeringskonto för skog; samt

B) att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 19 av herr Eliasson m. fl. och II: 31 av herr Jansson i Aspeboda m. fl.,

2) de likalydande motionerna I: 211 av herr Hansson m. fl. och II: 271 av herr Widén m. fl. ävensom

3) de likalydande motionerna I: 212 av herrar Ebbe Ohlsson och Eskilsson samt II: 270 av herr Magnusson m. fl.,

mätte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet förut anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Reservationer hade avgivits

I) av herrar *Spetz, Velander, Söderquist, Kristensson* i Osby, *Sjölin, Kollberg* och *Nilsson* i Svalöv, vilka ansett, att utskottet under hänvisning till innehållet i de likalydande motionerna I: 213 av herr Ebbe Ohlsson m. fl. och II: 269 av herr Magnusson m. fl. samt motionen II: 432 av herr Kristensson i Osby m. fl. bort under punkten A 2 hemställa, att riksdagen måtte avslå det vid propositionen fogade förslaget till lag med vissa bestämmelser om medel, som innestå å investeringskonto för skog, samt i stället för sin del antaga följande

*Förslag
till*

lag om upphävande av lagen den 14 december 1951 (nr 783) om investeringskonto för skog.

Härigenom förordnas, att lagen om investeringskonto för skog den 14 december 1951 skall upphöra att gälla med utgången av december månad år 1954.

Insättare äger återfå å investeringskonto för skog insatta medel från och med ingången av oktober månad år 1954. Hava medel, som insatts av fysisk person, oskift dödsbo eller familjestiftelse, icke uttagits före utgången av år 1954, skola desamma anses vara insatta å sådant konto, som avses i förordning-

en den 1954 om taxering för inkomst av medel, som insatts å skogskonto, och skola följaktligen bestämmelserna i nämnda förordning därefter tillämpas med avseende å dessa medel. Å investeringskonto enligt lagen den 14 december 1951 efter utgången av år 1954 kvarstående medel, som insatts av annan än fysisk person, oskift dödsbo eller familjestiftelse, skola av riksbanken senast återbetalas under januari månad år 1963. Å medlen gottgöres ränta från ingången av år 1955 efter räntefot, som av riksbanken fastställs, motsvarande sedvanlig depositionsränta.

II) av herrar *Velander* och *Nilsson* i Svalöv, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Herr **VELANDER** (h):

Herr talman! Jag skall tillåta mig att knyta några reflexioner till bevillningsutskottets föreliggande betänkande.

Det är ju klart, att vi på högerhåll med tillfredsställelse har hälsat framläggandet av den förevarande propositionen. Den sammanfaller till sitt innehåll i allt väsentligt med vad vi under de senaste riksdagarna konsekvent förorddat.

Insättningarna är frivilliga; det var vår linje redan hösten 1951. Uttagen kan, med iakttagande av viss uppsägningstid, ske när som helst; den ordningen har vi städse påyrkat. Medlen skall under hela den tid, de innestår, löpa med ränta; det är i överensstämmelse med den av oss från början hävdade uppfattningen. Gränserna uppåt för skogskontoinsättningarna, motsvarande 60 procent av köpeskillingen för rotsåld skog samt 40 procent av köpeskillingen för resp. värdet av avyttrade eller i egen rörelse förädlade skogsprodukter, sammanfaller väsentligen med vår ståndpunkt under hela den tid, som frågan därom varit aktuell.

Det konstaterande, som jag här tillåtit mig, bottnar icke i någon lust att komma dem till livs, som hyst andra meningar än vi inom högern. Alla bör vi nog gemensamt glädjas åt att vi äntligen nått fram till en godtagbar ordning på detta område, en ordning, vars svårighets-

Ang. inkomsttaxering av medel, som insatts å skogskonto, m. m.

grad väsentligt överdrivits och som därför den ena gången efter den andra undanskjutits. Men, herr talman, den tidigare diskussionen i ämnet har varit så föga realitetsbetonad och understundom följt så utpräglat partitaktiska linjer, att jag näppeligen kunnat underlåta att rikta uppmärksamheten på de fakta, jag här berört. Det kan näppeligen vara ett sakligt resonemang, om exempelvis en gruppordförande i en av riksdagens kamrar det ena året överlägset viftar bort såsom knappast allvarligt menat ett motionsvis framfört förslag från högerhåll med t. ex. orden: »Motionen är väl ett litet överbud från högerns sida av det vanliga välmenta slaget» för att det följande året säkerligen generöst välsigna finansministerns klokhet att med stöd av bl. a. det egna partiet såsom parlamentariskt underlag framlägga precis samma förslag! Man fick vidare i sammanhanget lyssna till en representant för vårt största parti, som anförde bland annat: »Jag anser det önskvärt, att ett sådant förslag genomföres» — alltså ett förslag i den riktning som då var aktuellt — samt därtill foga: »Bevillningsutskottet har skrivit två gånger i denna fråga. Men att låta vederbörande efter behag sätta in 60 procent av sin inkomst och utta medlen efter behag utan att det ens skulle vara fråga om en ackumulerad inkomst, är orimligt. Det skulle ställa skogsbrukarna i fördelaktigt läge jämfört med alla andra, för vilka lagen om ackumulerad inkomst gäller.» Den ärade talaren kommer emellertid nu att rösta just för ett sådant förslag.

Att utskottet på grund av motioner från samtliga borgerliga partier nått fram till ett enhälligt förslag om beaktande av deras behöriga intressen i beskattningshänseende, som på ett kännbart sätt råkat komma i beröring med realiteterna bakom begreppet stormfälld skog, bör också hälsas med tillfredsställelse. Att även därvid högerlinjen i väsentliga stycken följts, är dock icke ägnat att utlösa någon självförhävelse, därför att i förevarande hänseende fråga är om en lämplig och skäligen avvägning samt därvid det ena uppslaget

kan anses ha vägt lika tungt som det andra.

De reservationer, som fogats till utskottsbetänkandet, rör sig väsentligen på det principiella planet.

1951 års lagstiftning om skyldighet till insättning av viss del av skogsinkomsterna på spärrkonto i riksbanken gäller såväl fysiska personer och därmed likställda som juridiska personer. Det nu föreliggande förslaget äger däremot tillämpning endast på de fysiska personerna. De juridiska personerna skall alltså icke vara berättigade att till utjämning av sina skogsinkomster insätta någon del av dem på skogskonto i bank. De skall inte heller i likhet med de fysiska personerna äga rätt att under innevarande års sista månader utan inskränkning disponera över sina medel, innestående på spärrkonto i riksbanken.

Man kan efterlysa den bärande, den rationella grunden till att de fysiska och de juridiska personerna skall behandlas på så olika sätt. Vilka olägenheter skulle följa, frågar man sig, av en utsträckning av den nu ifrågasatta lagstiftningen även till de juridiska personerna? Kan icke en utjämning av skogsvinsterna även för dessas vidkommande vara påkallad? Kan icke till följd av konjunkturernas växlingar skogsvårds- och sysselsättningsynpunkter motivera en likställighet i förevarande hänseende? Det räcker icke, synes det mig, med en hänvisning till att beskattningen är i det ena fallet proportionell och i det andra progressiv eller därtill att 1951 års lagstiftning motiverades ur penningpolitiska synpunkter, medan den nu avsedda, mera permanenta lagstiftningen främst syftar till en särskild skatteberäkning för inkomst av skogsbruk.

Utskottet kan näppeligen heller undgå det omdömet, att dess förslag beträffande den stormfällda skogen präglas av en något överdriven försiktighet, då de juridiska personerna även här har utslutits från den möjlighet till utjämning av skogsinkomsterna, som avsetts. Någon bärande motivering härför kan knappast förutsättas vara möjlig att prestera.

Inom utskottet har ifrågasatts, om icke

Ang. inkomsttaxering av medel, som insatts å skogskonto, m. m.

tillfälle borde beredas skattskyldiga, som så önskar, att få sina medel överförda från spärrkonto i riksbanken till skogskonto i annan bank, givetvis med bibehållen rätt att åtnjuta uppskov med beskattningen. Från början var man inom utskottet av den uppfattningen, att detta också var propositionens linje, och då hade man ingenting att erinra mot det förmenta innehållet av propositionen på den punkten. Sedermera blev man på det klara med att detta inte var propositionens linje, och då ansåg man inom utskottet, att det enda riktiga var att stödja propositionen!

De skäl, som har anförts till stöd för denna utskottets ståndpunkt, är att hänföra till tekniska svårigheter och vissa kontrollsvårigheter. Det är dock något svårt att förstå denna tankegång. Ett genomförande av en anordning som den antydda skulle nämligen kunnat ske på det enkla sättet, att vederbörande kontoinnehavare meddelar riksbanken eller något dess kontor att han önskar få sina på spärrkonto innesående medel överförda till sin egen bankförbindelse. När denna bank mottagit pengarna från riksbanken, skulle den givetvis på övligt sätt meddela vederbörande att pengarna mottagits och insatts på skogskonto i banken. Någoting därutöver skulle näppligen behöva ifrågakomma. Från sådana utgångspunkter måste det enligt mitt sätt att se framstå som egendomligt, att man ansett sig böra göra gällande, att den ordningen inte kunde genomföras med hänsyn till de besvärligheter, som skulle vara förenade därmed. Jag tror inte heller att det skulle vara att räkna med några svårigheter för vederbörande bankföretag att till taxeringsnämnderna lämna erforderliga uppgifter för eventuellt erforderlig kontroll.

Med den till utskottsbetänkandet fogade blanka reservationen av herr Nilsson i Svalöv och mig har avsetts det sist berörda förhållandet ävensom den omständigheten att de juridiska personerna, när det gäller rätten till insättning- ar på skogskonto, icke likställts med de fysiska personerna.

Den av oss och utskottets ledamöter,

tillhörande folkpartiet, till utskottsbe-
tänkandet fogade reservationen avser
rätten för de juridiska personerna att
under viss tid i likhet med de fysiska
personerna fritt förfoga över på spärr-
konto i riksbanken insatta medel.

Jag tillåter mig, herr talman, att yrka
bifall till sistnämnda reservation.

Herr SJÖDAHL (s):

Herr talman! Denna lagstiftning om
rätt för enskilda att sätta in pengar på
skogskonto har riksdagen länge ansett
vara önskvärd. Det är därför mycket
tacknämligt ur utskottets synpunkt, att
efter speciella utredningar ett förslag så
tillfredsställande som detta har kunnat
läggas på riksdagens bord. Den föreslag-
na bestämmelsen ger möjlighet för en
enskild skogsägare, som tar ut virke ur
sin skog, låt oss säga vart sjunde, åt-
tonde eller kanske vart femte eller sjät-
te år, att inte låta hela inkomsten
därav läggas till grund för den progres-
siva beskattningen. Han får nu möjlig-
het att innehålla en del inkomster för
att fördela dem på den period, under
vilken han inte tar ut något virke ur
skogen. Han kan sålunda använda dem
för att dämpa den progressiva beskatt-
ning, som eljest skulle falla på honom,
och han blir därför likställd med dem,
på vilka lagen om beskattning av acku-
mulerade inkomster är tillämplig. Men
dessutom kan de insatta pengarna bilda
en investeringsfond för det enskilda
skog bruket. Pengarna kan nämligen ta-
gas ut och användas för skogsvårdande
åtgärder.

Lagen fyller alltså tvenne syften. Dels
är den för de enskilda skogsägarna en
motsvarighet till lagen om ackumulerad
inkomst, dels skapar den en investe-
ringsfond för bondeskog bruket.

Jag tror att utskottet har varit mycket
tacksamt för att Kungl. Maj:t framlagt
sådana förslag i detta ämne, som utskot-
tet helt kunnat tillstyrka.

Nu anføres från herr Velanders sida
anmärkingar mot förslaget på ett par
punkter.

Den ena punkten är att den före-

Ang. inkomsttaxering av medel, som insatts å skogskonto, m. m.

slagna lagstiftningen icke gäller bolagen. Men därvidlag måste först och främst framhållas att det ena syftet med lagstiftningen, nämligen att mildra den progressiva beskattningen, ju inte har något avseende på bolagen, vilkas beskattning är proportionell; av dem uttas ju numera oförändrat 40 procent i statskatt varje år, alldeles oberoende av hur stor inkomst bolagen redovisar. De regler som det här gäller har alltså ingen uppgift att fylla för bolagens vidkommande.

När det däremot gäller frågan om insättning å investeringsfond, som herr Velanders andra anmärkning avser, skulle lagstiftningen kunna tänkas vara av intresse för bolagen. Men om man här skulle bifalla högerns yrkande, betydde det ju att det skapades en investeringsfond för bolagens skogsbruk utan varje samband med den investeringsfunds-lagstiftning som i övrigt genomförts för bolag här i landet, låt vara att den för tillfället är satt ur bruk. Dessa investeringsfundsregler föreskriver dels en begränsning av hur mycket som får insättas av bolagsvinsten, på ett visst sätt beräknad, dels en tidpunkt inom vilken medlen inte får användas utan att tagas till beskattning, dels — och det är det betydelsefullaste — att fonderna kan utan beskattning tagas i bruk blott efter Kungl. Maj:ts eller arbetsmarknadsstyrelsens prövning. Dessa fonder är nämligen avsedda att tagas i bruk för att motverka en fallande konjunktur. Hela denna konjunktursynpunkt skulle helt åsidosättas, om man anslöt sig till högerns tankegång att den föreslagna lagen, som egentligen är avsedd för enskilda skogsägare, även skulle gälla bolagen. Det ligger ju dessutom till på det sättet att regeringen har tillsatt en särskild kommitté, den här i riksdagen ofta omnämnda företagsbeskattningskommittén, som har till uppgift att pröva frågan om investeringsfonderna från ur konjunkturutjämningsynpunkt. Det vore rätt orimligt att då skapa skogsinvesteringsfonder hos bolagen utan sådana begränsningsregler, som nu finns beträffande bolagens övriga investeringsfonder eller

som till äventyrs kan genomföras på förslag av den arbetande företagsbeskattningskommittén. Frågan om investeringsfonder för bolagens skogsbruk bör upptagas och lösas i samband med investeringsfunds-lagstiftningen för bolag över huvud taget och inte i samband med de åtgärder som avser enskilda skogsägare.

Tillika har högern — i det fallet jämte folkpartiet — framlagt ett förslag om att även bolagen skulle få lov att uttaga vad som nu är inestående å skogskonto enligt den lag som kom till, jag vill minnas år 1953. För de enskilda skogsägarna innebär detta att de 44 miljoner kronor som de har insatta å skogskonto, kan av dem uttagas efter den 1 september i år. Medlen kan också inestå, så att de sedermera kan användas i skatteutjämnande syfte eller för vidtagande av skogsvårdande åtgärder. Med tanke på beskattningens progressivitet är det väl sannolikt att de enskilda skogsägarna uttar medlen så småningom under en följd av år, i varje fall om det gäller mer betydande summor. När det gäller bolagen, som inte påverkas i återhållande riktning genom någon progressivitet i beskattningen, kan det däremot tänkas att medlen uttas omedelbart. Det är fråga om inte mindre än 70 miljoner kronor, som alltså omedelbart skulle kunna användas för investeringar av bolagen, ty det finns inga hinder för det. Ett sådant medgivande skulle innebära att samtidigt som riksdagen har beslutat en lag om investeringsbegränsande åtgärder även under innevarande inkomstår skulle man släppa loss 70 miljoner kronor, som skogsbolagen kunde investera, d. v. s. att riksdagen skulle handla som om den inte visste den ena dagen vad den gjort den andra. Detta förefaller vara tämligen orimligt.

Jag vill erinra om att bolagen på de pengar som de insatte i början av år 1953 får uppbära 2½ procents ränta från och med år 1955; det är vanlig positionsränta. De kan från och med nästa års början lyfta pengarna, under förutsättning att de använder dem för skogsvårdande uppgifter efter prövning

Ang. inkomsttaxering av medel, som insatts å skogskonto, m. m.

av viss myndighet. Från och med den 1 januari 1958 kan sedermera hela beloppet uttagas. Jag tror att bolagen genom dessa åtgärder har fått mycket stora dispositionsmöjligheter när det gäller dessa synnerligen betydande fonder, men de är undandragna möjligheten till en omedelbar investering av medlen, vilket inte skulle stå i överensstämmelse med riksdagens tidigare beslut i dessa avseenden.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag oförändrat i alla de berörda punkterna.

Herr VELANDER (h):

Herr talman! Herr Sjö Dahl införde ett begrepp, nämligen investeringsfonder, som visserligen inte är nytt men som inte har med den aktuella diskussionen att skaffa. Jag har inte på något sätt talat om att man här skall gå in för en anordning i linje med investeringsfonderna. Jag har inte siktat till någonting annat än att de juridiska personerna skulle ha möjligheter till insättningar på skogskonto i bank på samma sätt som de fysiska personerna. Varför har jag gjort det? Jo, jag menar, att det också kan vara påkallat och lämpligt att de juridiska personerna kan falla tillbaka på vissa reserver, bildade under tämligen goda år, till täckning av uppkommande utgifter vid en anpassning till förändrade och försämrade konjunkturer. Det är det som är grundtanken i mitt resonemang, och att här komma och söka snedvrída diskussionen genom att bita sig fast i begreppet investeringsfonder är åtminstone för mig fullständigt främmande.

Herr Sjö Dahl anförde sedan: Vilka olägenheter skulle icke uppstå, om man tillåte företagen att plocka ut från spärrkonton i riksbanken de 69 miljoner kronor som finns där för bolagens del? Ja, herr Sjö Dahl, vad inträffar då, om bolagen eller de juridiska personerna i detta konjunkturläge plockar ut pengarna? Eftersom man får förutsätta, att de flesta företag har inkomster tillgängliga för att täcka förekommande utgifter och

kanske något därutöver betyder det att de skulle få betala skatt för dessa 69 miljoner kronor med ens. Det skulle alltså betyda, att staten tillföres ungefär 50 procent av detta belopp. Jag misstänker, att det inte skulle komma att gå alldeles på det sättet, herr Sjö Dahl, utan de juridiska personerna skulle nog finna det angeläget att, i den mån de orkar med det, spara dessa pengar för att använda dem vid, som jag nyss yttrade, förändrade och försämrade konjunkturer, när nya anpassningsproblem uppkommer. Det tycks vara skillnaden mellan herr Sjö Dahls och min utgångspunkt i detta sammanhang.

Herr SJÖDAHL (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag ansåg det tillbörligt att fästa uppmärksamheten på att bestämmelserna för investeringsfonderna för bolag är under omarbetning, och om en ändring skall ske, bör den väl åstadkommas genom en lagstiftning i detta sammanhang.

Sedan nämnde herr Velander — om jag fattade honom rätt — att på dessa 70 miljoner skulle man betala skatt och spara pengarna i övrigt för att sedermera använda dem för olika åtgärder. Om detta är avsikten, då kan de väl lika gärna få stå kvar på spärrkontot, ty då blir de också sparade, och man slipper dessutom tills vidare att betala någon skatt på dem.

Herr VELANDER (h) kort genmäle:

Herr talman! Den tolkning, som herr Sjö Dahl tillät sig av mitt anförande, bottnade i den föreställningen, att de juridiska personerna, även om de icke behöver pengarna nu, dock icke låter dem kvarstå till dess behov därav yppar sig. Detta har icke med min inställning att göra. Klart är emellertid att när än pengarna tas ut skattskyldighet inträder.

Sedan vill jag säga, att jag inte kan godkänna herr Sjö Dahls skäl för att man i detta sammanhang inte bör syssla med de juridiska personerna, det skälet nämligen att frågan om avsättningar till in-

Ang. inkomsttaxering av medel, som insatts å skogskonto, m. m.

vesteringskonton är föremål för något slags utredning. Den nuvarande anordningen har visserligen karaktär av provisorium, men man har inte kunnat ange något vägande skäl, varför man inte kan följa samma väg, när det nu gäller en mera permanent anordning. Att man har pekat på att den interimistiska anordningen avsåg en anpassning till penningpolitiska synpunkter, men att det nu är fråga om en utjämning av skogsvinsterna mellan olika år räcker icke långt.

När jag förra gången hade ordet, glömde jag att säga, att herr Sjö Dahl var på vilsna vägar, när han påstod, att högern var ensam beträffande de juridiska personernas rätt att utta å spärrkonto i riksbanken insatta medel. Det finns dock en gemensam reservation av folkpartiet och högern, där de gått på den linjen att dessa pengar skall få disponeras av de juridiska personerna på samma sätt som föreslås för de fysiska personerna.

Herr SJÖDAHL (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är möjligt att jag har uttryckt mig felaktigt på denna senare punkt, men då jag yttrade mig, hade jag i tankarna att då det gällde juridiska personers likställighet med enskilda enligt den här föreliggande lagen skilde sig folkpartiet från högern, men däremot då det gällde uttag av de 70 miljoner kronorna är folkpartiet och högern på samma linje.

Jag vill till slut bara säga, att då man nu för enskilda personer har avlöst de provisoriska bestämmelserna med en permanent lagstiftning, bör man när det gäller juridiska personer också avvakta en mera permanent lagstiftning, varom förslag är att förvänta rätt snart.

Herr statsrådet SKÖLD:

Herr talman! Endast några ord! I den tvist, som har uppstått mellan herr Velander och herr Sjö Dahl i frågan om de juridiska personernas hänförelse till lagen om skogskonto, är det väl ändå uppenbart att herr Sjö Dahl har rätt: genom

att låta de juridiska personerna falla under denna lag skulle man ha skapat ett slags investeringsfond, och det är inte lämpligt att göra detta, när hela företagsbeskattningen ligger under utredning. Men det är inte mycket att tvista om, eftersom herr Velander inte ställt något yrkande på den punkten.

Sedan sade herr Velander, att beträffande återbetalning av de juridiska personernas insatta medel är det ingen risk, ty troligen låter bolagen pengarna stå kvar utan att använda dem tills det blir anpassningssvårigheter. Jag vill bara fästa uppmärksamheten på att om herr Velander med det sista menar ett läge, där det genom en konjunkturförsämring skulle bli nödvändigt att stimulera investeringsverksamheten inom näringslivet, kommer naturligtvis medlen den gången att frisläppas. Men det är något annat än att nu utan vidare låta bolagen disponera dessa cirka 70 miljoner kronor. Det finns inga bärande skäl härtill. Insättningarna är ju i stort sett likartade med insättningarna av prisutjämningsavgifter, där det gäller ännu större belopp — det får väl sägas i detta sammanhang.

Herr NÄSGÅRD (bf):

Herr talman! Innan denna debatt avslutas, ber jag att med några ord få göra ett litet tillrättaläggande.

Jag blev mycket förvånad, när herr Velander i sitt första anförelse i dag började göra partipolitik av denna fråga. Jag tycker, herr Velander, att vi alla bör förena oss och vara glada över att det långa och slitsamma arbetet med dessa skogskonton äntligen har förts i hamn. Det tjänar väl ingenting till att den ena försöker misstänkliggöra den andra.

Herr Velander citerade ett yttrande från i fjol, som tydligen härstammade från mig. Jag hade sagt, att högerns dåvarande motion var ett överbud, och det yttrandet har jag ingen anledning att ta tillbaka nu, ty i den dåvarande situationen var det ett överbud. Det förhöll sig nämligen så, herr Velander, att

Ang. inkomsttaxering av medel, som insatts å skogskonto, m. m.

regeringen förordnat att den obligatoriska insättningen på investeringskonto skulle avlösas av en frivillig insättning, som kunde uppgå till 40 procent. Då hade motioner väckts från olika håll om helt upphävande av lagen om investeringskonto för skog och införande av frivilliga spärkonton i stället: herr Werner t. ex. hade motionerat om 40 procent, från folkpartihåll fanns en motion om likaledes 40 procent, och från högern förelåg en motion om definitiv lagstiftning omedelbart och 60 procents insättning. Det var detta som jag tillät mig beteckna såsom ett överbud, och jag tror fortfarande att man kan betrakta det så med hänsyn till förhållandena i fjol. Det är att märka, att bevillningsutskottet ställde i utsikt att förslag från Kungl. Maj:t skulle föreläggas detta års riksdag.

Jag har anledning att upprepa vad jag sade i fjol i samma debatt, att jag är glad åt att den tvångsmässiga insättningen på investeringskonto kom till hösten 1951, ty jag tror, att vi annars inte hade kommit så långt som vi gjort och nu fått en lag om frivillig insättning på skogskonto.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **VELANDER** (h):

Herr talman! När den siste ärade talaren säger att vi alla bör vara glada över att vi på detta område har kommit fram till en positiv och tillfredsställande ordning, vill jag påpeka, att jag mycket starkt underströk just den synpunkten i mitt första anförande.

Sedan kan jag bekänna, att jag inte riktigt förstår, varför man i detta sammanhang skall bita sig så fast vid begreppet investeringsfonder som herrar Sjödahl och Näsgård och även finansministern gjort. Gör man emellertid det blir med mitt sätt att se begreppet investeringsfond icke mer tillämpligt för de juridiska personerna än för de fysiska.

Herr statsrådet anförde vidare, att det inte fanns några bärande skäl för att

släppa loss de 69 miljoner kronor, som de juridiska personerna nu har på spärkonto i riksbanken. För mig gäller inte frågan rätten att ta ut dessa pengar, utan för mig gäller frågan, huruvida det finns tillräckliga skäl för att fasthålla vid denna exceptionella åtgärd om spärkontoavsättningarnas bibehållande över huvud taget. Det normala är väl ändå, att företagen skall förfoga över sina tillgångar och sina vinstmedel, och för att de skall få det, kan väl icke krävas, att det i varje sammanhang skall presteras bevisning för att det inte uppkommer några olägenheter, om så sker.

Jag vidhåller, att de skäl, som anförts, inte övertygat mig om att den begränsning med avseende å de juridiska personerna, som man här i en hastig vändning har inlåtit sig på, bör bestå.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande varje punkt av utskottets i förevarande betänkande gjorda hemställan.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i punkten A 1 hemställt.

Sedermera gjorde herr talmannen enligt de i fråga om punkten A 2 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i nämnda punkt hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Spetz m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Velander* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 25 punkten A 2, röstar

Ja;

Ang. redovisningen i koncerner av ekonomiska föreningar m. m.

Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Spetz m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Velder* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 97;

Nej — 37.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Slutligen bifölls på gjord proposition vad utskottet i punkten B hemställt.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets memorial nr 26, angående överlämnande till särskilda utskottet av väckta motioner angående rätt att tillverka och försälja ciderdrycker, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Ang. redovisningen i koncerner av ekonomiska föreningar m. m.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 8, i anledning av väckta motioner om utredning och lagstiftning rörande redovisning och revision i koncerner med avseende å de ekonomiska föreningarna.

Första lagutskottet hade till behandling förehåft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 235 i första kammaren av herr *Velder* m. fl. och nr 301 i andra kammaren av herr *Östlund* m. fl. I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att

riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda och framlägga förslag till lagstiftning rörande redovisning och revision i koncerner med avseende å de ekonomiska föreningarna.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att förevarande motioner, I: 235 och II: 301, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

I motiveringen hade utskottet erinrat om att en utredning igångsatts i anledning av en av 1950 års riksdag begärd översyn av lagarna om aktiebolag och om försäkringsrörelse. Utskottet hade därefter anfört bland annat:

»Enligt givna direktiv omfattar utredningsmannens uppdrag visserligen endast uppgiften att verkställa en förberedande undersökning av möjligheterna att förenkla aktiebolagslagen. Avsikten torde emellertid vara att denna förberedande utredning skall följas av en större utredning, varvid även frågor om materiell översyn av aktiebolagslagen och lagen om försäkringsrörelse komma att upptagas. Då riksdagen år 1950 särskilt angav den kritik som riktats mot aktiebolagslagens regler om koncernförhållanden såsom en av anledningarna till att en översyn av denna lag vore önskvärd, är det tydligt, att en blivande aktiebolagsutredning kommer att beröra även det materiella innehållet av koncernredovisningsreglerna. Det är enligt utskottets mening uppenbart, att den slutliga utformningen av redovisningsreglerna för aktiebolags- och försäkringsbolagskoncerner kommer att få mycket stor betydelse vid en utredning om redovisningsregler för koncerner uppbyggda av även andra associationer.»

Reservation hade anförts av herrar *Björnberg* och *Gezelius*, vilka ansett, att skäl icke förelåge att avvakta resultatet av en blivande aktiebolagsutredning, utan förmenat, att redovisningsregler för koncerner, vari inginge såväl ekonomiska föreningar som aktiebolag eller andra associationer, redan nu borde göras till

Ang. redovisningen i koncerner av ekonomiska föreningar m. m.

föremål för en särskild utredning, omfattande icke endast aktiebolagslagens stadgande utan i lika hög grad bestämmelserna i lagen om ekonomiska föreningar.

Herr VELANDER (h):

Herr talman! Det tycks ha utvecklats sig till något av en tradition, att motionärer och reservanter, när det gäller det ämne, som jag nu går att säga ett par ord om, inte ställer något yrkande. Jag vill sålunda redan nu deklarerat, att inte heller jag kommer att ställa något yrkande.

Till förebyggande av varje missförstånd med avseende på motionernas innebörd eller syfte kan det vara lämpligt att falla något tillbaka på vad utskottet i visst sammanhang anför i sitt utlåtande på sidan 14. Utskottet säger där: »... en koncernredovisning (är) otvivelaktigt till stor nytta för företagen själva och utgör ofta förutsättningen för en tillfredsställande skötsel av de i en koncern ingående företagen. Det är även, såsom utskottet vidare uttalade, ett allmänt intresse, att delägare, anställda och borgenärer m. fl. i koncernföretag beredes möjlighet till all den inblick i koncernförhållanden som kan ske utan skada för företagen. En utredning om redovisningsregler för koncerner, av såväl blandad som annan typ, bör därför — såsom utskottet år 1952 funnit — komma till stånd.»

Sedan fortsätter utskottet med att erinra om att en viss utredning pågår för översyn av lagarna angående aktiebolag och försäkringsföretag samt tillägger, att denna utredning är avsedd att följas av en större utredning och att denna större utredning måste komma att beröra även det materiella innehållet av koncernredovisningsreglerna. Utskottet förmenar dock, att denna utredning bör komma till stånd och fullföljas för sig utan att man i sammanhanget bör snegla åt koncerner, uppbyggda av de ekonomiska föreningarna, eller åt s. k. blandade koncerner.

Jag skall inte inlåta mig på någon vidlyftigare diskussion med utskottet på

den punkten; det finns måhända goda skäl för dess mening. Men när motionärerna gått in för dessa motioner, syftade de egentligen därtill att den större undersökning eller utredning, som utskottet menar skall komma till stånd, även borde omfatta de ekonomiska föreningarna, respektive vad man kallar blandade koncerner.

Med detta påpekande, herr talman, skall jag fullfölja den tanke jag framförde från början att här inte ställa något yrkande.

Herr AHLKVIST (s):

Herr talman! Då motionären inte ställt något yrkande, kan även jag fatta mig kort. Jag måste emellertid säga, att det kan verka något egendomligt, att herr Velander syntes tala för en ökad offentlig insyn i olika företagsformers koncernbildningar och att utskottet — och därmed även jag — skulle motsätta sig detta.

Det förhåller sig emellertid på det sättet att motionärerna har råkat ut för två olika, jag kan säga missöden. Dels har de råkat yrka något annat i motionen än de enligt motiveringen avsett, och dels hänvisar de till bestämmelser i aktiebolagslagen, som inte finns där.

Motionärerna yrkar på förslag till lagstiftning rörande redovisning och revision i koncerner med avseende å de ekonomiska föreningarna. I motiveringen tycks man kunna avläsa, att de avser även blandade former, d. v. s. även aktiebolag och föreningar. I motionen säges att dessa redovisningsregler har kommit in i aktiebolagslagen främst med den motiveringen att man skulle bereda delägare och allmänhet bättre insyn. Nu är det emellertid tyvärr så, att bestämmelserna i aktiebolagslagen inte medger denna insyn.

För det första är det så, att om man skall ha regler för koncernredovisningar i blandade företag, måste dessa regler finnas i såväl lagen om registrerade föreningar som i aktiebolagslagen, och det finns inte någon sådan bestämmelse i aktiebolagslagen.

Ang. redovisningen i koncerner av ekonomiska föreningar m. m.

För det andra stadgar den bestämmelse, som finns i aktiebolagslagen när det gäller koncerner, redovisningsskyldighet endast inför styrelse och revisorer, däremot icke för bolagsstämma och registreringsmyndighet. Därmed är det ju ganska uppenbart att det inte är fråga om den offentliga insyn, som herr Velander med sin motion tydligen vill åstadkomma.

Det är riktigt, som herr Velander nämnde, att när en liknande motion väcktes 1952 — det kanske är något oartigt mot 1952 års motionärer att säga »en liknande motion», ty denna motion avsåg ju hela fältet och var med andra ord fullständig — framhöll utskottet, att det var angeläget att en undersökning skulle komma till stånd. Utskottet hänvisade emellertid till att riksdagen redan 1950 hade begärt en översyn över aktiebolagslagen och att detta resulterat i att en utredningsman 1952 fick i uppdrag att kartlägga området. Enligt direktiven berörde den förberedande undersökningen visserligen i första hand endast möjligheterna att förenkla aktiebolagslagen, men jag vill erinra om att det motionsyrkande, som 1950 låg till grund för denna begäran om översyn, även tog sikte på rent materiella ting i aktiebolagslagen som exempelvis koncernförhållandena. Vi anser det därför inom utskottet naturligt att den utredning, som skall komma till stånd efter den nu pågående översynen, främst skall komma att syssla med dessa materiella ting, som påpekades i den motion som låg till grund för denna begäran.

Jag vill till sist endast säga, att om denna översyn av aktiebolagslagen så småningom skulle leda fram till förslag om regler, som verkligen möjliggör en insyn i aktiebolagens koncernförhållanden, skall jag inte motsätta mig en sådan ändring av aktiebolagslagen. Jag vill endast hoppas att herr Velander när det gäller aktiebolagen skall vara med om att stödja ett förslag, som han i sin motion gör antydning om att han vill åstadkomma när det gäller ekonomiska föreningar.

Om det skulle visa sig att en dylik

ändrad regel vore motiverad att införa i aktiebolagslagen, kan inte heller jag ha några större invändningar emot att låta en sådan gälla även blandade former samt registrerade föreningar. Vad jag däremot bestämt motsätter mig är att föra in dylika bestämmelser för registrerade föreningar, så länge de icke finns för aktiebolagen. Skall det vara någon nyansskillnad, bör det snarare vara mildare och enklare bestämmelser i lagen om registrerade föreningar än i aktiebolagslagen och inte tvärtom, vilket skulle bli följden av motionärernas förslag.

Om den pågående utredningen leder till regler om klarare insyn i koncernförhållanden när det gäller aktiebolag skall jag, som sagt, inte motsätta mig detta. Men först sedan denna utredning är klar, är jag beredd att ta ståndpunkt i frågan, och därför anser jag mig med detta, herr talman, kunna yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **VELANDER** (h):

Herr talman! Jag har inte någon anledning att söka polemisera mot talesmannen för utskottet. Hans anförande var, som vanligt, mycket sakligt upplagt och från hans utgångspunkter även mycket klarläggande. Jag skall dock säga, att motionärerna, när det gäller de ekonomiska föreningarna, inte avsett att resultatet av den avsedda utredningen skulle komma att genomföras utan hänsyn till den utredning, som man säger nu har inletts beträffande aktiebolagen och försäkringsföretagen, och till det resultat, som på grund av den fortsatta utredningen kan framkomma. Jag hoppas för resten att resultatet av den sistnämnda utredningen blir sådant, att herr Ahlkvist och jag vid ställningstagandet därtill kan komma på samma linje.

Herr Ahlkvist ansåg, att motionärerna haft otur! Ja, det kan hända; man hinner ju inte alltid så ingående granska alla detaljer. Den brist, som enligt herr Ahlkvist skulle föreligga i motionernas kläm, hade emellertid kunnat täckas, om man där blott hade inflickat orden »bland annat». Då hade motionärernas avsikt

Ang. utlandssvenskarnas folkbokföring.

varit fullt klar. Det är den emellertid i alla fall. Utskottet självt konstaterar ju, att motionärerna åsyftar att få till stånd regler om redovisning och revision också i s. k. blandade koncerner. En förment ofullständighet i motionerna på denna punkt kan alltså enligt min mening icke motivera utskottets ställningstagande. Utskottet har ju haft initiativrätt och sålunda, om det velat gå på en positiv linje, kunnat ge utlåtandets kläm den utformning, som ansetts lämplig.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu ifrågakvarande utlåtandet hemställt.

Vid förnyad föredragning av första lagutskottets utlåtande nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 4 § lagen den 22 april 1938 (nr 121) om hittegoods, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1953 vid dess trettio-sjätte sammanträde fattade beslut;

nr 9, i anledning av väckt motion om åtgärder för användning av enhetliga körriktningsvisare på bilar; och

nr 10, i anledning av väckt motion om viss komplettering av 48 § 1 mom. vägtrafikförordningen.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. utlandssvenskarnas folkbokföring.

Föredrogs ånyo tredje lagutskottets utlåtande nr 7, i anledning av väckta motioner angående prövning av frågan om utlandssvenskarnas folkbokföring.

Tredje lagutskottet hade behandlat två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 10 i första kam-

maren av herrar *Lundström* och *Söderquist* samt nr 11 i andra kammaren av fröken *Vinge* m. fl.

I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville hemställa, att vid den pågående utredningen av vissa frågor rörande folkbokföringsväsendet jämväl frågan om utlandssvenskarnas folkbokföring måtte upptagas till prövning.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motioner, I:10 och II:11, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Osvald*, *Ebbe Ohlsson*, *Nyberg* och *Utbult* samt fru *Boman*, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, och avslutas med en hemställan, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att förevarande motioner måtte överlämnas till utredningen rörande vissa frågor beträffande folkbokföringsväsendet.

Herr OSVALD (fp):

Herr talman! I det nu föreliggande utlåtandet från tredje lagutskottet behandlas motioner, vari yrkas, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville hemställa, att vid den pågående utredningen av vissa frågor rörande folkbokföringsväsendet jämväl frågan om utlandssvenskarnas folkbokföring upptages till prövning.

Folkbokföringen, d. v. s. kyrkobokföring och mantalsskrivning, medför rättsverkningar av olika slag. Främst är kanske därvidlag att nämna rösträtt vid allmänna val. Den har även vissa rättsverkningar beträffande beskattning, rätt till folkpension m. m. Vad motionärerna i främsta rummet åsyftar är att vissa grupper av utlandssvenskar skall få möjlighet att utöva rösträtt vid allmänna val i Sverige.

Det bör kanske framhållas, att den stora gruppen av människor, som vi kallar

utlandssvenskar, kan uppdelas i flera olika kategorier. En talrik grupp består av personer som uttagit utvandringsbevis och som lämnat Sverige i avsikt att stadigvarande bosätta sig i främmande land och som alltså definitivt lämnat Sverige. Därjämte finns ett stort antal personer — hur många vet man inte exakt — som under en längre eller kortare tid vistas utomlands. De kan vara anställda i rikets tjänst, t. ex. personer inom diplomatiska kåren, eller präster och missionärer som vistas utomlands. De som tillhör denna grupp av utlandssvenskar är kyrkobokförda och mantalsskrivna i Sverige och har alltså rösträtt vid allmänna val. Därjämte finns ett stort antal medborgare, t. ex. representanter för svenska exportföretag, utlandskorrespondenter till svenska tidningar, studerande och praktikanter, som vistas utomlands under så många år, att de inte längre blir kyrkobokförda och mantalsskrivna i Sverige, varigenom de också förlorar sin rösträtt.

Utskottsmajoriteten och reservanterna är i vissa stycken eniga ganska långt. I utskottets utlåtande heter det t. ex.: »Utlandssvenskarna visar i stor utsträckning ett glädjande intresse för och samhörighet med Sverige, och deras verksamhet i främmande länder är ofta till stort gagn för vårt land.» Även reservanterna har velat understryka detta faktum. Den slutsats, som därav dras i det av majoriteten dikterade uttalandet, är emellertid icke den, att man borde söka göra någonting för denna grupp av medborgare. Utskottet fortsätter nämligen på följande sätt: »Den som är bosatt i utlandet förlorar emellertid lätt, åtminstone vid längre utlandsvistelse, den nära kontakt med svensk samhällsutveckling, som bör vara en förutsättning för rösträtt vid svenska val.»

Vi reservanter menar att det i själva verket förhåller sig så att många av dessa grupper — framför allt de grupper som är nämnda i reservationen, d. v. s. representanter för svenska exportföretag, utlandskorrespondenter, praktikanter och studerande — behåller en så nära kontakt med Sverige och det

Ang. utlandssvenskarnas folkbokföring.

svenska samhället, att det är felaktigt, att de inte skall få behålla sin rösträtt. Det har också framhållits i ett remissyttrande från Utlandssvenskarnas förening, att det alstrar bitterhet hos många utlandssvenskar, att de inte får utöva rösträtt, trots att de upprätthåller en nära kontakt med fosterlandet och i flera fall också har egendom i Sverige, för vilken de betalar skatt. Det är därför som det på många håll bland utlandssvenskarna har uttalats önskemål om att en ändring skall komma till stånd av folkbokföringsbestämmelserna. Reservanterna finner det helt enkelt vara en gärd av rättvisa, att svenska medborgare, som vistas utomlands och kanske utövar en för vårt samhälle utomordentligt betydelsefull och gagnande gärning, också skall få rösta vid allmänna val.

Majoriteten i utskottet hänvisar emellertid till de stora svårigheter, som skulle möta vid ett förverkligande av denna tanke. Vi som reserverat oss emot utskottets utlåtande har emellertid menat, att lika väl som man kan ordna denna angelägenhet för de grupper, vilka för närvarande är kyrkobokförda och mantalsskrivna i Sverige och äger rösträtt här, borde man kunna göra det även för dessa andra grupper, som i många fall säkerligen upprätthåller en lika nära kontakt med Sverige. Svårigheterna torde inte vara så stora, att de inte kan övervinnas.

Det har bland annat från statistiska centralbyrån i ett remissutlåtande framhållits, att det råder osäkerhet i praxis om hur gällande bestämmelser skall tillämpas. Utskottsmajoriteten menar att denna osäkerhet borde kunna undanröjas genom att någon överklagar ett beslut om folkbokföringen eller på annat sätt försöker medverka till ett prejudikat skapas, varigenom skulle vinnas en enhetligare och riktigare tillämpning av gällande rätt. Vi reservanter menar att det är riktigare att genom klara bestämmelser skapa den enhetlighet, som borde fordras i detta avseende.

I fråga om formerna för utlandssvenskarnas kyrkobokföring och mantals-

Ang. utlandssvenskarnas folkbokföring.

skrivning har motionärerna pekat på olika möjligheter. Jag vill här särskilt framhålla en, som beröres i reservationen, nämligen att man skulle kunna låta en sådan folkbokföring, som jag nu talar om, vara beroende av en skriftlig anmälan från vederbörande varje år; en sådan skriftlig anmälan skulle vara ett klart uttryck för att vederbörande alltjämt önskar bibehålla kontakten med sitt fosterland.

För närvarande är en utredningsman sysselsatt inom finansdepartementet med en allsidig översyn över folkbokförings-systemet. Vi anser att det vore riktigt att denne utredningsman finge ta upp till behandling frågan om utlandssvenskarnas folkbokföring. Det är, såsom jag tidigare sagt, ett krav, vilket utgår från önskemålet att rättvisa skall råda och att de olika grupper av utlandssvenskar, vilka upprätthåller kontakt med Sverige, skall behandlas likformigt och äga samma rätt.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den vid utskottsutlåtandet fogade reservationen.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Det är huvudsakligen två skäl utskottet grundar sitt avstyrkande på. Dels tror man att ojämnheten i den praktiska tillämpningen skall avhjälpas genom att prejudikat så småningom skapas, dels är man rädd för att praktiska svårigheter skall uppstå, om fler folkbokförda utlandssvenskar får rösträtt.

Vad möjligheten att skapa prejudikat beträffar, är det naturligtvis inte uteslutet att någon eller några personer vid något tillfälle anser sig så oriktigt behandlade, att de för sitt fall upp till högre instans, med prejudikat som följd av prövningen. När detta kan ske vet emellertid ingen; jag skulle tro att det kan dröja åratals innan prejudikat av en sådan omfattning finns, att man här har ordentliga riktlinjer. Och under tiden har nya hundratal eller tusentals av utlandssvenskar funnit sig i myndigheternas växlande avgöranden, till men för utlandssvenskarna själva och i många

fall, därom är jag övertygad, till men också för vårt land.

Då förefaller det mig liksom professor Osvald och övriga reservanter betydligt enklare, att man i stället söker få de bestämmelser, som nu ger möjlighet till växlande tolkningar, på nytt översedda, detta allra helst som en utredning rörande folkbokföringsväsendet pågår. Inte tror jag att man i alla avseenden kan skriva så klart och finurligt, att möjlighet till tolkningstvister inte uppstår, men när man är medveten om en oklarhet bör man väl ändå försöka komma till rätta med den.

Problemet om utlandssvenskarnas rösträtt har jag vid flera val kommit i kontakt med. Många svenskar, som alltjämnt befunnit sig i utlandet och — låt mig tillfoga det — genom mycket goda kontakter med hemlandet varit lika kvalificerade att utöva sin rösträtt som en del väljare här hemma, har inför valet gått till sin legation eller ett generalkonsulat för att rösta, men mött beskedet att de inte kan få rösta, därför att de inte längre är mantalsskrivna i Sverige. Det kan hända att en del av deras vänner och grannar haft rösträtt och fått rösta. Jag för min del har inga svårigheter att förstå, att utlandssvenskarna finner sådant mycket underligt. Svenskar, som tillfälligtvis under något år vistas i utlandet under likartade förhållanden, är ibland bokförda i hemlandet, ibland inte. Det visar sig att några av dem har rösträtt, medan andra inte har det, och man har känslan, att avgörandet många gånger berott inte på objektiva författningsbestämmelser utan på andra slumpvis verkande omständigheter hur det förhållit sig i det ena och andra fallet.

Det bör vidare observeras, att frågan om rösträtten inte bara rör de svenskar, som under ett val alltjämt bor kvar i utlandet. För några år sedan kom jag i kontakt med ett antal Abessinien-svenskar, som återvänt vid jultiden året före ett val, efter att under några år ha vistats i Abessinien. De skänkte aldrig en tanke åt frågan om sin rösträtt förrän den aktuella valhandlingen stod för dör-

Ang. utlandssvenskarnas folkbokföring.

ren, och då var det ingenting att göra; de hade fallit offer för den i motionen påtalade bortföringen ur församlingsboken något år tidigare. Vid en liten undersökning, som jag då företog, kom jag i direkt eller indirekt kontakt med flera tiotal personer — om mitt minne inte sviker mig, var det bortåt hundratalet — som vid det valet befann sig i likartad situation. De hade kommit hem till Sverige efter mantalsskrivningen men i god tid före valet; endast några få av dem hade rösträtt, de övriga saknade rösträtt därför att de av en eller annan orsak inte var mantalsskrivna här.

Utskottets anvisning till vederbörande att klaga är i dessa fall ingen tröst. Sedan röstlängden fastställts, är ingenting att göra för det aktuella valet, och till nästa val har problemet för den enskilde i många fall lösts. Han klagat inte, och därför uteblir det av utskottet väntade och såvitt man förstår önskade prejudikatet.

Utskottet talar om svårigheterna vid röstningen. För den, som inte precis är sakkunnig i de detaljer det gäller, kan det naturligtvis vara vanskligt att avgöra hur stora svårigheterna är. Liksom professor Osvald tror jag emellertid, att man har överdrivit riskerna. De från huvudregeln undantagna har ju redan rösträtt; bland dem som bor eller vistas i utlandet har också många andra rösträtt. Vissa sjömän, som är skrivna i Sverige men långa tider vistas i främmande länder och på fjärran hav, har sin rösträtt kvar, liksom personer som bor utomlands långa tider av året men har goda förbindelser med Sverige eller besöker hemlandet i läglig tid, så att de kan ordna sin mantalsskrivning. Liksom föregående talare finner jag därför, att problemet rörande utlandssvenskarnas röstning redan i princip är löst.

Vid varje val sättes en stor apparat i gång för dem, som har rösträtt och bor i utlandet. Valsedlar från alla partier och valkretsar i landet skickas ut över hela världen, ofta med värdefull hjälp av utrikesdepartementet, och står till förfogande på de olika legationerna och konsulat där röstning kan ske. Numera

ordnas också på enskilt initiativ skriftlig upplysningsverksamhet rörande valet, och därtill kommer att man i radio har särskilda program för utlandssvenskar och sjömän. Det är dels program, som rör tekniska förfaringssätt, och dels också rent partipolitisk upplysningsverksamhet under medverkan av de politiska partierna. Om jag inte minns fel sändes vid förra valet tio sådana program på kortväg över hela världen.

De utlandssvenskar, som har rösträtt, begagnar också denna i icke ringa utsträckning. År 1948 röstade 1 822, vid landstingsvalet år 1950 röstade 1 700 och vid 1952 års val 2 251. När en sådan apparat sättes i gång inte bara av de enskilda partier, som kan vara intresserade av att sprida upplysning, utan även genom radions försorg och genom utrikesdepartementets medverkan, vore det rimligt att man inom lämpliga gränser också försökte skapa bästa möjliga lagliga förutsättningar för att i utlandet bosatta svenskar finge utnyttja sin rösträtt.

Varken motionärerna eller utskottets reservanter har ju begärt annat än att denna fråga skall *prövas* av den pågående utredningen. Reservanterna har ju för övrigt varit ännu försiktigare och endast föreslagit, att motionerna skall överlämnas till utredningen. Det är väl ändå det minsta man kan begära, att den pågående utredningen får tillfälle att se på denna fråga. Jag förstår inte att det kan finnas några skäl att motsätta sig den saken.

Jag ber därför, herr talman, att få instämma i yrkandet om bifall till reservationen.

Herr **HERLITZ** (h):

Herr talman! Nog tycker jag att utskottet intagit en rätt kallsinnig ståndpunkt till denna icke obetydliga fråga. För min del har jag också övertygats av reservationen och kommer att rösta för den. Jag skulle egentligen ha önskat att i reservationen hade uttalats något mera positivt om själva kärnpunkten i hela frågan, nämligen möjligheten för ut-

Ang. utlandssvenskarnas folkbokföring.

landssvenskarna att deltaga i de politiska valen. Reservanterna skriver nämligen litet kyligt, att oavsett vilken ståndpunkt man intager till detta motionernas syfte vissa skäl talar för en registrering.

Jag har emellertid, herr talman, inte tänkt att här ta upp denna fråga till diskussion i hela dess vidd, utan jag skulle endast vilja peka på de alldeles särskilda problem, som hänför sig till de svenska medborgare, som vistas i våra grannländer. Jag skulle med avseende på deras ställning vilja framhålla följande.

Jag är fullkomligt ense om det allmänna betraktelsesätt, som har antytts av utskottet och som går ut på att förutsättningen för deltagandet i val dock skall vara att de väljande på något sätt har kontakt med den samhälleliga miljö, ur vilken valen skall gå fram. Det är alltså inte riktigt att den deltar i valen, som är oändligt fjärran från fäderneslandet och saknar varje kontakt med det. Jag måste emellertid framhålla, att de svenskar som lever i våra nordiska grannländer i det hänseendet intar en alldeles särskild ställning. Det är nämligen påtagligt, att de tack vare dansk, norsk och finsk press och på annat sätt har särdeles goda möjligheter att göra sig underrättade om vad som händer i svensk politik. De principiella betänkligheter, som man generellt kan anföra, tycker jag således med avseende på denna kategori har mycket liten räckvidd.

Å andra sidan skulle jag mycket starkt vilja betona önskvärheten av att just bereda dessa svenskar tillfälle att deltaga i vårt politiska liv. Låt oss komma ihåg, att det nu för tiden är en allmänt erkänd strävan att främja folkutbytet i Norden. Att en svensk under en tid verkar i Danmark, Norge eller Finland räknar vi såsom en fördel — en fördel ur de andra ländernas synpunkt genom kontakterna med svenska förhållanden, och en fördel därför att han en gång i tiden för med sig hem erfarenheter från dessa länder. Vi är angelägna om en gemensam nordisk arbetsmarknad. Vi är väl i princip sympatiskt stämde för den tanken att exempelvis den som kan driva näring här i Sverige skulle ha liknande

möjligheter i Danmark och Norge. Vi är intresserade av att studerande — jag menar både studenter och folk som har hunnit litet längre upp i åren — skall kunna vara verksamma i de andra nordiska länderna. Om man vill stimulera ett sådant folkutbyte, därför att man anser det betydelsefullt ur samhällelig synpunkt, är det ytterst angeläget att ordna det på det sättet, att den som slår sig ned exempelvis i Danmark för några år inte därmed ställs utanför sambandet med sitt fosterland. Vi bör inte ställa det kravet på den, som vill göra den goda samhälleliga insatsen att hjälpa till att knyta banden närmare mellan länderna, att han fördenskull skall uppoffra sin delaktighet i sitt fäderneslands politiska liv.

Jag har en alldeles särskild anledning att föra fram denna sak, då det inte bara gäller mina privata funderingar och reflexioner i ämnet, utan det också förhåller sig så, att denna fråga är upptagen till behandling inom Nordiska rådet i samband med alla de spörsmål, som hänför sig t. ex. till en svensk medborgares rättsställning, då han lever i Danmark, Norge, Finland eller Island. I detta sammanhang har man också tagit upp och på sina håll positivt intresserat sig för frågan om rösträtten vid vistelse i annat nordiskt land. Det pågår utredningar om den saken, och jag håller inte för osannolikt att där formas ut vissa bestämda önskemål om åtgärder i den riktningen.

Det skulle djupt bekymra mig, om utskottets skrivning skulle komma att tolkas så, att man därmed liksom har velat skjuta en bom för sådana strävanden. Jag vet att liknande tankar som mina har gjort sig gällande i andra kammaren, och jag har hört sägas att det kanske kommer att framställas något yrkande i den riktningen. Detta kan inte jag göra; då jag i alla fall inte är sinnad att rösta för utskottets förslag kan jag inte hemställa om ändring i dess motivering. Men jag ber att få uttala att jag förutsätter, att vilket beslut kammaren än fattar i dag får inte detta beslut fattas såsom något som helst prejudicerande

ståndpunktstagande till frågan om möjligheten att bereda tillfälle till röstning vid vistelse i annat nordiskt land.

Herr GRYM (s):

Herr talman! Det har fallit på min lott att föra utskottets talan i denna fråga. Jag måste säga att det bekymrar mig när jag intar en annan ståndpunkt än vår högt värderade ordförande i tredje lagutskottet, professor Osvald. Utan att på något sätt blotta vad vi inom utskottet sysslar med vågar jag säga, att vår ordförande alltid försöker sammanjämka ståndpunkterna. Men jag vet inte hur det här kommit sig att han så att säga låtit sig lockas på något sätt att skriva under en reservation, som egentligen inte är — skulle man kunna säga — till någon större nytta.

Syftet med de i ärendet väckta motionerna är intet annat än att bereda i utlandet bosatta svenska medborgare rösträtt i vårt land såväl när det gäller val till andra kammaren som när det gäller val till kommunala församlingar. Det är alldeles klart att en person, som vistats några år i utlandet och kommit bort från svenskt samhällsliv, inte är särskilt insatt i våra politiska och kommunala frågor, och han fullgör inte heller några skyldigheter, åtminstone inte i den utsträckning som de gör som är bosatta här i landet. Det skulle nog verka ganska underligt om dessa utlandssvenskar, som vistas i utlandet, skulle få utöva rösträtt. Det vore något ganska besvärligt, och jag tror bestämt att det inte skulle väcka några känslor av glädje hos dem, som har vistats och vistas här i landet.

Jag skall inte närmare gå in på vad motionärerna har skrivit i sina motiöner. Det är alldeles uppenbart att såväl majoriteten inom utskottet som reservanterna är intresserade av att dessa utlandssvenskar bibehåller kontakten med sitt hemland — med sitt fosterland, såsom det har sagts i många olika sammanhang. Men samhörighet med fosterlandet består väl inte enbart i att vederbörande har rätt att rösta vid val, utan

Ang. utlandssvenskarnas folkbokföring. det består givetvis också i — och det skall vi komma ihåg — att vederbörande fullgör sina samhälleliga skyldigheter. Det har ju hörts ganska mycket under de senare åren om hur olika medborgare flyttat till utlandet främst för att slippa betala de skatter som vi har här i Sverige — det är inte hemligt på något sätt. Om vederbörande, som har flyttat utomlands för att slippa detta skatte-tryck, skulle återvända till detta land och utan vidare få utöva sin rösträtt — inte vore väl detta rättvist? Det måste väl även professor Herlitz medge. Jag är delvis inne på samma linje som professor Herlitz i de frågor han tog upp, men jag anser att dessa frågor nog bör tas upp i ett annat sammanhang än detta. Ty här förevarande spörsmål sysslar mest med kyrkobokföring, alltså folkbokföring och mantalsskrivning.

Nu har man i remissyttrandena, främst från statistiska centralbyrån, inte direkt avstyrkt men inte heller tillstyrkt förslaget. Centralbyrån anser för sin del, att det yrkande, som har framställts i denna motion, egentligen inte kan sammankopplas med den utredning som nu pågår om folkbokföringen. Jag ber att få citera vad centralbyrån säger: »Om en ny utredning anses erforderlig, lär emellertid ämnet böra underkastas en allsidig och förutsättningslös prövning med beaktande av bl. a. frågan, huruvida de föreliggande önskemålen lämpligast tillgodoses genom en utvidgning av folkbokföringen. Det synes nämligen icke utan vidare givet, att detta vore det enda eller i varje fall det bästa instrumentet att för utlandssvenskarna skapa den förbättrade kontakt med svenskt samhällsliv som eftersträvas. Innan visshet vunnits på denna punkt, kan det knappast anses aktuellt att föra upp frågan på programmet för den mera speciella utredning, som översynen av folkbokföringsväsendet innefattar.»

Det är alldeles uppenbart att jag, och utskottsmajoriteten med mig, lika väl som reservanterna uppskattar utlandssvenskarnas insatser. Det är klart, att de är vad man skulle kunna kalla kontaktmän mellan utlandet och Sverige. Det är inte

Ang. utlandssvenskarnas folkbokföring.

tu tal om den saken. Det vållar emellertid besvärligheter att ha dem kvar i röstlängderna när det gäller val till andra kammaren och val till de kommunala församlingarna, såsom jag tidigare har sagt.

Jag tror knappast att detta är en politisk fråga. Ty om högern och folkpartiet får några röster, får säkerligen socialdemokraterna och bondeförbundarna också några. Det är först och främst en praktisk fråga, som det dock inte är lätt att komma till fullständig klarhet i. Vi i utskottet har ansett, att de bestämmelser, som för närvarande gäller, är fullt tillfredsställande.

Herr talman! Jag ber med dessa ord att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr OSVALD (fp):

Herr talman! Herr Grym började med att undra, hur det kunnat komma sig att jag i detta fall hamnat bland reservanterna. Nu har vi inte så värst ofta reservanter i tredje lagutskottet, och anledningen till att jag denna gång ansåg, att jag borde ansluta mig till dem, var helt enkelt att jag tyckte, att de begärde en rättvis åtgärd då de ville att personer som vistas utomlands i ett arbete, som kan vara av allra största betydelse för vårt eget land, och vilka dessutom i många fall upprätthåller en mycket nära kontakt med svenskt samhällsliv, verkligen också skall få samma medborgerliga rättigheter som dem som tillkommer vissa andra grupper av medborgare, vilka också vistas utrikes. Det förhåller sig ingalunda så, att alla de svenskar som lever utomlands har kommit bort ifrån svenskt samhällsliv och förlorat kontakten med Sverige. Jag är tvärtom övertygad om att det finns många bland dessa utlandssvenskar, som följer svensk samhällsutveckling lika uppmärksam som många av dem, som röstar och som bor hemma i Sverige. Detta gäller kanske alldeles speciellt dem som herr Herlitz talade om, nämligen de som är bosatta i de andra nordiska länderna. De har säkert i de allra flesta fall en mycket

god kännedom om den samhällsutveckling som pågår och de problem som är aktuella i vårt land.

Jag tror därför inte, att man skall fästa så stort avseende vid den lilla obetydliga grupp, som herr Grym nämnde och som också skyttade ett slag i debatten i utskottet, nämligen de människor som har lämnat Sverige på grund av missnöje med t. ex. skattetrycket. De skulle nog vara mycket lätt räknade. Och den, som en gång lämnat Sverige av en sådan anledning, har säkerligen inte heller något intresse av att göra den personliga insats, som vi reservanter har förutsatt, nämligen en årlig anmälan om att han önskar kvarstå i kyrkobokföringen.

Jag menar därför, i all synnerhet som jag delar herr Gryms uppfattning att detta inte är någon politisk fråga utan helt enkelt frågan om att få en översyn till stånd för att därmed skapa en likformig behandling av alla utlandssvenskar, som vill stå kvar i den svenska kyrkobokföringen, att detta är en gärd av rättvisa, och det är framför allt för den skull, som jag har anslutit mig till reservanterna.

Herr NORMAN (s):

Herr talman! Herr Grym nämnde något om ordförandens i tredje lagutskottets intresse att sammanjämka. När jag läste det föreliggande utlåtandet gjorde jag den reflexionen, att yrkandet i reservationen var ett sådant där typiskt sammanjämningsförslag, som ordföranden brukar komma med när meningarna är delade.

Jag undrade också mycket varför inte utskottets ledamöter kunde ha enats om detta yrkande. Men av herr Gryms anförande fick jag klart för mig åtskilligt som kanske inte så tydligt kommer fram i utskottets motivering. Det är klart att man kan se på dessa spörsmål ur sådana synpunkter, som herr Grym här anlade, och tillägga dem rätt stor vikt. Men jag tror inte att de bör vara avgörande. Visst förhåller det sig så, att en del missbelättna medborgare lämnar landet, därför att

de tror att de skall få det bra mycket bättre på annat håll. Jag träffade för några år sedan en svenskamerikan, som talade om att han emigrerat för att slippa värnplikten. Men han hade själv kommit med i första världskriget, och hans söner kom med i andra världskriget. Det är ju inte alltid säkert att man kalkylerar så förståndigt i sådana fall, och detta var han nu fullt på det klara med. Han var glad att han på ålderdomen återigen kunde bosätta sig här hemma och njuta av bergslagsnaturen uppe i södra Dalarna.

Uppfattningen att utlandssvenskarna i hög grad skulle bli främmande för förhållandena i hemlandet och att därför den kontakt, som bibehållandet av rösträtten skulle innebära, inte vore så mycket värd, tror jag inte är så alldeles riktig. Jag kanske får anföra ännu ett exempel. Jag sammanträffade med en annan emigrant under liknande förhållande som i det fall jag nyss relaterade. Det var en värmlänning som under depressionsåren i början av 1920-talet reste till Amerika med hustru och fem barn. De hade haft det synnerligen besvärligt under utresan — alla var sjösjuka — och de kom fram till New York ett par dagar före julafton och hade det mycket besvärligt under många år framåt, innan han lyckades trygga en framtid för sig och sin familj. Nu kom han hem på besök som välbeställd fabrikör — han hade en fabrik som sysselsatte rätt många arbetare — och han var nu amerikansk medborgare. Men hans hustru hade vägrat att bli det, hon ville bibehålla sitt svenska medborgarskap. Trots allt vad hon hade upplevat, trots att familjen nått upp till denna goda ställning, hängde hon fast vid förhållandena här hemma och kunde inte tänka sig att vara annat än svensk medborgare. Det är klart att en sådan människa kanske inte har så väl reda på vad som händer och sker här hemma, att hon kan bilda sig en särskilt klar uppfattning om hur hon bör rösta i ett val. Men nog tycker jag att hon ändå bör få delta i valet — det finns åtskilliga medborgare som går här hemma och år efter år deltar i val men

Ang. utlandssvenskarnas folkbokföring.

om vilka vi inte kan vara så säkra att de intar sin ståndpunkt vid valen efter någon alldeles bestämd övertygelse, grundad på vad de känner till om förhållandena.

Nu har det kommit till en sak som gör denna fråga litet allvarligare än den eljest skulle vara, och det är att, såsom herr Herlitz påpekade, utskottets snäva motivering möjligen kan tolkas som likgiltighet för de strävanden som Nordiska rådet har att befordra. Redan de farhågor, som herr Herlitz framförde, föreföll mig vara så beaktansvärda att jag finner det vara allt skäl att kammaren följer reservanternas.

Jag hemställer om bifall till reservationen.

Häri instämde herr *Sten* (s).

Herr NILZON, IVAR (bf):

Herr talman! Det framgår ju av motionen att dess huvudsyfte är att bereda utlandssvenskarna rösträtt i Sverige, även om de vistas borta från landet. Men det är väl i alla fall så, att rättigheter och skyldigheter i någon mån bör följas åt. Vi har visserligen numera inga skattestreck för rösträtt, men trots det slipper ju ingen undan att betala skatt, om han har någon skattekraft. De utlandssvenskar, som inte är skrivna i Sverige, betalar emellertid ingen skatt här och har inte heller några andra skyldigheter mot landet. Nu menar motionärerna att en del av dessa i alla fall borde få rösträtt.

Det skulle väl vara ganska egendomligt, om utlandssvenskarna — som inte skulle behöva komma hem och rösta, utan får avlämna sina röster på samma sätt som de, som nu har rösträtt och vistas utrikes — skulle få delta i val av förtroendemän i en kommun, mot vilken de inte har några skyldigheter. Även om den kategori, som herr Grym talade om — de som reser från landet därför att de anser att vi har ett olidligt skattestryck — inte är så talrik — det finns väl inte så många av det slaget som man i en stor del av den svenska pressen må-

Ang. utlandssvenskarnas folkbokföring.

lar ut det, men de finns likväl — så tror jag att de som bor hemma i kommunen och fullgör sina skyldigheter mot den, inte skulle se med så blida ögon, om dessa utlandssvenskar fick skicka in sina röstsedlar vid de kommunala valen.

Man får även räkna med att det blir mycket svårt att kontrollera, huruvida dessa utlandssvenskar med hänsyn till andra förhållanden har rösträtt eller inte. Vi har inte några skattestreck längre, men om t. ex. en person är satt under förmyndare, får han väl inte rösta. Hur skall vi kunna kontrollera, om en svensk, som bor nere i Tanganjika eller Sydamerika, har kommit i det predikamentet? Det kan man knappast göra, och följden skulle väl bli att han finge rösträtt under alla omständigheter.

Det skulle bli en hel del praktiska svårigheter, om man skulle ge dessa utlandssvenskar rösträtt, och det är det som föresvävat utskottsmajoriteten, när den ansett att man bör bygga vidare på det system som vi för närvarande har.

Det har vidare sagts, att det inte har blivit någon enhetlig tolkning, därför att myndigheterna bedömer olika i olika fall, huruvida utlandssvenskarna skall få vara skrivna hemma i Sverige och utöva rösträtt här eller inte.

Herr Lundström sade i sitt första anförande gentemot utskottsmajoritetens påpekande att det kunde skapas prejudikat i denna fråga, att det inte kunde bli några sådana på många, många år. Jag fick den uppfattningen, att herr Lundström trodde att det aldrig någonsin skulle bli något prejudikat. Men har man inte ens så stort intresse för denna sak, att man åtminstone försöker få ett prejudikat, då har jag den uppfattningen, att vederbörande inte är så förfärligt intresserade av den här saken som det vill framgå av anförandena här i kammaren och av motioner och reservation.

Jag tror, att man kan komma rätt långt med det system som för närvarande finns, om det användes på ett riktigt sätt. Vad beträffar påståendet att det skulle bli en oenhetlig tolkning, så gäller det väl inte bara denna förordning,

utan nästan alla förordningar är väl föremål för olika tolkningar. Men om man kan få ett prejudikat i detta fall, vilket ju inte är alldeles omöjligt, så tror jag att det för närvarande inte är nödvändigt att begära en utredning av denna fråga.

Jag ber därför, herr talman, att få instämma i herr Gryms yrkande om bifall till utskottsfröslaget.

Herr GRYM (s):

Herr talman! Jag skulle vilja rikta den vädjan till herr Herlitz, att han i egenskap av ordförande i den svenska delegationen av Nordiska rådet ville ta upp vissa av dessa spörsmål till debatt. Jag tror att det vore lämpligt. Det vore bra att samtidigt få höra de synpunkter som andra länders representanter kan ha i dessa frågor.

Jag tror inte alls att utskottets utlåtande kan tolkas på så sätt — vilket herr Herlitz och herr Norman delvis gjorde — att utskottet skulle vara likgiltigt i denna fråga. Långt därifrån.

Det är så, som herr Ivar Nilzon sagt, att vi inte har någon egentlig praxis på detta område än så länge. Jag är inte helt insatt i en annan fråga, som har ett visst samband med denna, men jag har för mig att det är på det sättet, att om en utlänning gifter sig med en svensk medborgare, så får vederbörande inte rösträtt här. Jag kan ta ett exempel från min hembygd. Det händer ofta, att pojkar i Norrbotten gifter sig med finska flickor som kommer över till Sverige och blir bosatta här, men mig veterligt får dessa kvinnor ingen rösträtt, vare sig vid riksdagsmannaval eller kommunalval, med mindre än de gör en ansökan hos vederbörande myndighet. Om det är några som borde ha rösträtt, så är det väl sådana som är bosatta i landet och även ämnar vara bosatta här i framtiden.

Det är sådana spörsmål, herr Herlitz, som man borde ta upp i vissa andra sammanhang. Ingen skall tro att jag på något vis är fientligt inställd mot folk, som har sådana känslor av kärlek för

fäderneslandet, ty om det är några som aktar och ärar sitt fosterland, så är det våra gränsortsbor, till vilka jag också hör.

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

Herr OSVALD (fp):

Herr talman! I slutet av sitt anförande sade herr Nilzon, att det inte skulle finnas någon anledning att »begära någon särskild utredning». Reservanterna har inte heller gjort det! De har endast begärt att denna fråga skulle överlämnas till den utredning som redan är i arbete inom finansdepartementet.

Herr Nilzon säger också, att man bör bygga vidare på det system som vi redan har. Vilket är då det system som vi redan har? Jo, det är det att vissa grupper av medborgare, som har arbete i främmande länder, har rösträtt i Sverige. Vi menar att de andra grupper som är nämnda i motionerna och eventuellt även andra grupper i samma situation bör ha samma rätt. Det gäller bara en konsekvent tillämpning av gällande bestämmelser.

Man säger vidare — och det gjorde även herr Nilzon — att det kanske inte är så många det här gäller. Nej, det må vara sant; jag tror inte heller att det är så särskilt många. Men även om det bara är ett litet fåtal, så tycker jag att de skall ha samma rätt som andra. Det är inte mängden det kommer an på. Det är fråga om att varje medborgare, som vill upprätthålla kontakten med sitt fädernesland, också skall ha möjlighet att vara kyrkobokförd här och få utöva rösträtt.

Rättigheter och skyldigheter bör följas åt, säger herr Nilzon. Det kan man naturligtvis i många avseenden hålla med om, men jag vill erinra om att även bland dem, som nu äger rösträtt och är kyrkobokförda i Sverige, finns det många som inte har skyldighet att betala skatt. Men däremot finns det, vilket bland annat påpekats i remissyttrandet från Utlandssvenskarnas förening, vissa svenska medborgare, som är bo-

Ang. utlandssvenskarnas folkbokföring. satta utomlands och som betalar skatt exempelvis för fastigheter här i landet, men som likväl inte äger rösträtt.

Herr NILZON, IVAR (bf) kort gemäle:

Herr talman! Herr Osvald påstod att jag hade sagt, att det här inte rörde sig om så många. När jag sade detta syftade jag på den kategori som herr Grym talade om, som flytt fältet för att slippa betala skatterna. Nej, jag har tvärtom den uppfattningen att det gäller många — i utskottet talades det om att det fanns omkring 500 000 utlandssvenskar. Man yrkar ju inte på att alla skulle få rösträtt, men jag tror att det skulle bli en mycket stor kategori som skulle få rösträtt, om man skulle följa motionärernas yrkande.

Sedan talar herr Osvald om att en del av utlandssvenskarna betalar skatt i Sverige. Ja, det gör de, om de har en fastighet här. Men varje medborgare inom landet kommer i den situationen, att om han äger en fastighet i en annan kommun än den där han bor, får han inte rösträtt i denna kommun, utan endast i den kommun där han hör hemma. Om en utlandssvensk däremot skulle ha en fastighet i Sverige, skulle han enligt motionärernas förslag få rösträtt i just den kommunen vid kommunalvalen.

Herr JANSSON, AXEL (s):

Herr talman! Jag måste erkänna att jag tillhörde dem inom utskottet som var tämligen tveksamma vid ställningstagandet i denna fråga. Jag var närmast inställd på att följa den linje, som utskottets ordförande var inne på och som har lett fram till reservationen. Men jag hade då liksom nu den bestämda uppfattningen, att sådana svenska medborgare, som lämnar landet och blir något så när stadigvarande bosatta i ett annat land och sålunda inte har möjligheter att följa den politiska utvecklingen i vårt land, icke bör ha någon rösträtt vare sig det gäller val till riksdagen eller kommunala val. Detta har

Ang. utlandssvenskarnas folkbokföring.

gjort att jag inte har anslutit mig till reservationen.

Det är också en annan sak som har föranlett detta mitt ställningstagande. Såsom herr Nilzon har påpekat har ju statistiska centralbyrån uttalat, att det inte fins någon fullt klar praxis när det gäller att avgöra vilka utlandssvenskar som skall vara utestängda från svensk medborgarrätt ock mantalsskrivning här i landet. Det finns särskilda bestämmelser för missionärer. Dessa vistas — det har nämnts förut — i utlandet under viss tidsperiod, sedan återflyttas de automatiskt till hemlandet, och efter att ha vistats här någon tid återgår de till sin verksamhet i utlandet. De intar en särställning. Huruvida och i vilken utsträckning andra, som är anställda i utlandet, hos pressen eller hos svenska företag i allmänhet, är avstängda från svenskt medborgarskap i avseende på röstning, är icke klart. Här har utskottet sagt, att det i varje fall borde vara riktigt att man får tillämpningen klarlagd genom ett prejudikat, innan man sätter igång någon utredning.

Jag skulle till detta vilja säga, att jag — fastän jag inte motionerat här i riksdagen — har tillhört dem som varit illa berörda av att sjuka, som vistas på mindre sjukhus och lasarett, där det inte finns tillgång till postanstalt, är fullständigt utestängda från möjligheten att utöva sin medborgerliga rättighet att rösta, såvida de inte är gifta och maken kan utöva rösträtten. Vi har tidigare i dag behandlat konstitutionsutskottets utlåtande nr 4, och genom att godkänna detta utlåtande har denna kammare uttalat, att det på olika skäl — kontrollåtgärder o. s. v. — icke torde vara möjligt att ge de sjuka denna rättighet. Då ifrågasätter jag, om man inte i första hand borde försöka ordna så, att de svenskar, som på grund av sjukdom är förhindrade att rösta, kan göra detta, innan vi på allvar tar upp frågan om att ge rösträtt åt dem som av en eller annan orsak har lämnat hemlandet.

Jag vet inte om jag har rätt att tala för utskottet, men jag tror inte att utskottet med sin skrivning har avsett att

lägga något hinder i vägen för den händelse exempelvis Nordiska rådet skulle inta den ställningen, att det vid utbyte av arbetare och tjänstemän mellan de nordiska länderna bör överenskommas att ge dem rätt att rösta i sitt hemland. Det tycker jag är en fråga som kan behandlas fullkomligt för sig, och jag är övertygad om att utskottet med sin skrivning icke har menat att lägga hinder i vägen för en sådan eventuell överenskommelse.

Med detta, herr talman, ber också jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr ANDERSON, CARL-ALBERT (s):

Herr talman! När man lyssnar till denna debatt kan man inte fritaga sig från det intrycket, att såväl försvararna av utskottets yttranden som också reservanternas inlägg präglats av åtskilligt känslotänkande. Jag anser ju exempelvis inte att en av de delmotiveringar som från utskottsmajoritetens sida anförts, nämligen den indignation som råder mot ett antal »skatteflyktingar», i och för sig är något bärande skäl. Det var någon som nyss sade mig, att sådana kanske finns på långt närmare håll än i utlandet.

Vad som för mig är avgörande vid det kommande ståndpunktstagandet är bl. a. de skäl, som anförts mot ett bifall av statistiska centralbyrån, som pekar på praktiska svårigheter och som är lindrigt sagt betänkams gentemot ett bifall till motionärernas hemställan.

I detta sammanhang tycker jag att detta yttrande väger ganska tungt. Och om man återgår till de känslomässiga motiveringarna kan väl vad som här krävs knappast vara en så stor hjärtesak för dem, som under längre tid är bosatta i utlandet, att man av det skälet redan nu bör genomföra en ändring. De svårigheter, som dessa människor har att följa med händelseutvecklingen här hemma, omöjliggör för dem en objektiv bedömning vid utförandet av exempelvis en valhandling. Och jag måste säga, att jag reagerade en smula när herr Norman

Ang. utlandssvenskarnas folkbokföring.

motiverade sitt bifall till reservanternas yrkande med ett påpekande av att det också här hemma finns sådana, som föga överväger de olika skälen för ett ståndpunktstagande vid en valhandling — det skulle alltså försvara ett likartat handlings sätt från utlandssvenskarnas sida. Jag tycker inte, att det är ett tungt vägande inlägg till förmån för reservanternas yrkande, och jag kommer för min del att rösta för utskottets förslag.

Jag lyssnade som alltid med stort intresse till herr Herlitz' mycket välformulerade tankegångar. Men jag undrar ändå om inte den mening som han förde fram rörande de eventuella risker, som ett bifall till utskottets förslag skulle föra med sig i fråga om kommande ställningstaganden inom rådet för det nordiska samarbetet, är något överdriven. Herr Herlitz bygger här på den gamla tankegången, att vederbörande medborgare i något av de nordiska länderna givetvis skulle ha sin rösträtt kvar i det land varifrån han kommer. Är det realistiskt tänkt med tanke på den utformning av samarbetet, som väl alla numera ansluter sig till? Är det inte så att man i respektive länder i stället söker forma lagstiftningen för våra nordiska vänner över huvud taget på ett sådant sätt, att de skall känna sig fullt hemmastadda i det land där de bor och verkar? Och är det inte från den utgångspunkten riktigare att man snarare överväger möjligheten att bereda dem rösträtt i det land, där de bor, än i det land från vilket de kommer? I varje fall skulle jag vilja hemställa till dem, som är verksamma på detta område, att de överväger även dessa aspekter och inte biter sig fast i gamla nationella tänkesätt när det gäller ursprungslandet för de medborgare, som flyttat över till ett annat land i den nordiska gemenskapen.

Herr BERGH (h):

Herr talman! Det förefaller av den hittills förda debatten — i varje fall gäller detta de talare som jag haft nöjet att lyssna på — att man argumenterar

för och emot som om det gällde att nu avgöra, huruvida utlandssvenskarna i vidgad omfattning skulle föras in i församlingsböckerna eller inte, medan det i verkligheten förhåller sig på det sättet, att man i den kläm som reservanterna fogat till sin motivering egentligen lämnar den frågan öppen. I klämman begär man endast att förevarande motioner måtte »överlämnas till utredning rörande vissa frågor beträffande folkbokföringsväsendet». Om det beslut, som reservanterna inbjuder kammaren att fatta, är att söka i denna kläm, vilket det bör vara, förefaller det mig litet för tidigt att under denna debatt diskutera för och emot på sådant sätt som här skett. Man behövde i varje fall inte vara rädd för att den utredning, som har att göra med folkbokföringsväsendet, också skulle få undersöka dessa frågor. Det är den första anmärkningen som jag skulle vilja göra.

Det har vidare frapperat mig en smula att utskottsmajoritetens talesmän i övrigt har resonerat som de gjort. Först hörde vi herr Ivar Nilzon påtala att en del av utlandssvenskarna icke betalar vare sig stats- eller kommunalskatt till Sverige. Den omständigheten ansåg han tala emot att de skulle få rösträtt. Det är väl ändå alldeles uppenbart att det argumentet är fullständigt ohållbart så länge det finns ett mycket stort antal svenska medborgare och svenska kommunmedlemmar, som icke betalar skatt men som likväl har sin rösträtt obeskur.

Ett lika ohållbart argument synes mig det vara som herr Jansson sedermera anförde, då han som diskvalifikationsgrund nämnde den omständigheten, att dessa utlandssvenskar icke har följt med den politiska utvecklingen i hemlandet. Skulle vi vara fullständigt uppriktiga mot varandra måste vi väl ändå erkänna, att rösträtt inte bara tillkommer utan faktiskt också utövas av hemmasvenskar, som inte så värst noga följt med den politiska utvecklingen. Däröfver bär bland annat valresultaten vittne.

Ett tredje argument kom från herr Anderson i Stockholm, som pekade på

Ang. utlandssvenskarnas folkbokföring.

de praktiska svårigheter som statistiska centralbyrån hade åberopat. Mot detta argument skulle jag endast vilja invända, att eftersom det nu inte är meningen att ta definitiv ståndpunkt till frågan huruvida utlandssvenskarnas rösträtt skall vidgas eller inte, utan endast att frågan därom skall bli föremål för utredning, så komme ju dessa praktiska svårigheter att närmare belysas. Skulle dessa praktiska svårigheter visa sig vara oöverkomliga, så är det ju all anledning att vid en senare tidpunkt ta konsekvenserna därav.

Det i själva sakfrågan i detta sammanhang relevanta bör vara att göra åtskillnad mellan sådana, som lämnar Sverige för att för alltid stanna borta, och sådana, som lämnar Sverige för att efter kortare eller längre vistelse komma tillbaka. Det är den senare kategorien som det är fråga om. Den praktiska anordning, som har skymtat, nämligen att de skulle åläggas att anmäla om de ville stå kvar i församlingens bokföring, skulle från deras sida innebära ett tecken på att de ville vara kvar. När man bland denna senare grupp, dem som tänker vända tillbaka, finner åtskillnader sådana som att till exempel en utlandskorrespondent, som får sin avlöning från ett svenskt tidningsföretag, skall vara satt i sämre läge än t. ex. en präst eller missionär, som också får sin avlöning hemifrån medan han tjänstgör några år i främmande land, är det ju uppenbart att rättviseskäl talar för att man behandlar denna grupp på ett ensartat sätt.

Jag kan alltså inte finna att den argumentation, som förebragts av talesmännen för utskottsmajoriteten, är övertygande. När jag vidare finner att det i dag inte är fråga om att ta bestämd ståndpunkt till frågan huruvida rösträtten skall i vidgad omfattning tillkomma utlandssvenskar eller inte utan man endast vill att den kommitté som håller på med folkbokföringsproblemet också skall ta ställning till denna fråga, då tycker jag att reservanterna kommer med ett ganska blygsamt yrkande. Jag kommer för min del, herr talman, att med min röst stödja reservationen.

Herr NILZON, IVAR, (bf) kort genmäle:

Herr talman! Herr Bergh sade att det argumentet, att utlandssvenskarna inte betalade någon skatt, inte hade något som helst värde. Jag sade i mitt anförande, herr Bergh, att man skall ha både skyldigheter och rättigheter. Jag nämnde, att vi inte har något skattestreck i vårt land, men att alla som har skatteförmåga ovillkorligen måste betala skatt. De som inte har någon skatteförmåga slipper betala skatt, det är ganska naturligt. Men när det gäller utlandssvenskarna skulle de, även om de hade en aldrig så god skatteförmåga, inte behöva betala skatt här eller ha några andra skyldigheter, men de skulle ändå ha rösträtt.

Herr BERGH (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag skulle bara vilja rikta herr Nilzons uppmärksamhet på att det resonemang, som han nu gav en principiell innebörd, kommer att föra honom så pass långt att han, om han vill dra konsekvenserna av det, kanske måste ställa sig tveksam till de slutsatser som han kommer till.

Herr HÄLLGREN (s):

Herr talman! Den fråga som här diskuteras rör mest utlandssvenskarnas rösträtt här i landet. Den frågan behandlades i föl av konstitutionsutskottet med anledning av en motion från antagligen samma motionärer som nu, och konstitutionsutskottet beslöt enhälligt, efter den utredning och överläggning som skedde inom utskottet, att avstyrka motionen. Kammaren beslöt i enlighet med utskottets förslag.

Innan kammaren fattade sitt beslut i ärendet, begärde jag emellertid ordet, och i det anförande jag då höll berörde jag de svårigheter som ansågs föreligga när det gällde att kontrollera utlandssvenskarna, övervaka deras medborgarskapsförhållanden o. s. v., alldenstund de var spridda i många länder runt kring jorden. Emellertid ansåg jag

att det borde vara möjligt att på samma sätt som man berett präster och missionärer en undantagsställning göra ett försök att bereda sådana utlandssvenskar en undantagsställning, som höll sig inom ett begränsat område, exempelvis de nordiska länderna. Jag väjdade därför till dem, som tillhörde Nordiska rådet, att ta upp denna sak till undersökning. Av herr Herlitz' anförande att döma har man tillfredsställt det önskemålet, och jag förväntar i så fall att Nordiska rådet skall komma med något utlåtande eller någon hemställan i denna fråga innan någonting göres från riksdagens sida.

Naturligtvis sympatiserar jag delvis med motionärerna, men alldenstund motionärerna rör sig på ett så vidlyftigt plan kan man inte bortse från de svårigheter, som är anförda i utskottets utlåtande. Men när å andra sidan utskottet säger, att utskottet »anser därför ej skäl föreligga för den av motionärerna antydda utvidgningen av de röstberättigades krets», förefaller mig detta uttryck vara reaktionärt. Jag kan inte för min del, med det föregående jag har sedan fjolårets riksdag, instämna i ett sådant yttrande.

Jag skall be att få göra ett yrkande om bifall till utskottets kläm men med strykande av utskottets motivering, då vi förväntar att Nordiska rådet kommer med ett initiativ i detta ärende.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Under denna debatt har motionärerna blivit föremål för så många sympatiförklaringar, att man nästan hade väntat, att denna sympati också skulle i större utsträckning än som skett ta sig uttryck i yrkanden om bifall till reservanternas linje. Tydligt är det emellertid ofta sympatier som bara uttalar men som inte är så pass kraftiga att de kan leda till handling.

Bland de argument som har anförts för utskottets avstyrkande märks framför allt det skälet, att det finns en väsentlig skillnad mellan de utlandssvenskar som nu är undantagna från huvudregeln och dem som inte är undantagna.

Ang. utlandssvenskarnas folkbokföring.

Undantagna är sådana, som man väntar skall vara i utlandet ett visst antal år och sedan komma tillbaka hit. Ja visst, men det är ju just om liknande fall, som vi motionärer talar.

Vi har t. o. m. — och det har förekommit även i andra sammanhang vid behandlingen av denna fråga — klargjort, att det här inte är fråga om något slags generell regel, enligt vilken alla i utlandet bosatta svenska medborgare, hur länge de än vistas utomlands, under alla förhållanden skulle vara mantalsskrivna i hemlandet. Vi har tvärtom i olika sammanhang antytt vissa ganska betydande inskränkningar, t. ex. att det skulle förutsättas ett eget initiativ, d. v. s. att vederbörande varje år skulle meddela om han ville stå kvar. En annan tänkbar väg är, att folkbokföring av utlandssvenskar endast skulle få gälla för ett visst antal år om vederbörande vistas stadigvarande i utlandet — två, tre eller fyra år eller någonting sådant. Därigenom skulle en mängd av de exempel, som man här åberopar mot ett bifall till reservanternas linje, falla bort.

Det gäller alltså ett ganska begränsat antal människor, som endast är borta under några få år, ofta för att göra landet tjänster, väl så stora som många gör som inte reser ut. Tänk på alla dem som tjänstgör i näringslivet, i vetenskapliga sammanhang o. s. v. i utlandet, och som sedan kommer tillbaka hit. Vi vill bevara deras medborgerliga rätt under denna tid, så att de kan delta i ett val t. ex. om de kommer tillbaka under ett valår.

Sedan tycks det vara klart på alla håll, att det råder vissa skillnader i fråga om tillämpningen. Herr Nilzon sade, att om det dröjer mycket länge innan prejudikat skapas, måste det bero på att intresset för att skapa prejudikat är mycket litet. Det är nog inte så. Själva frågan är av sådan art, att man ofta inte kan få rättelse för det år det gäller, och det är kanske bara fråga om ett år. Nästa år eller året därefter är man tillbaka i landet igen, och då tycker man: à la bonne heure, det tjänar kanske inte så

Ang. utlandssvenskarnas folkbokföring.

mycket till att klaga! Och så klagar man inte.

Därtill kommer att jag tror att det inte räcker med *ett* prejudikat. Det skulle behövas flera innan man på den vägen får den klarhet i fråga om tillämpningen som man skulle behöva. Varför skulle vi då inte i stället gå den mycket enklare vägen att låta vederbörande utredning titta på detta problem i stället för att vänta i årtal på överklaganden och prejudikat?

Jag tror visserligen att man kan anföra både de skäl som finns i centralbyråns yttrande och andra skäl för att utvidga en sådan utredning hur mycket som helst, men man kanske i första hand bör hålla sig inom ramen för den rent folkbokföringsmässiga delen av problemet och se vad som kan åstadkommas på det området. Kan man inte lösa frågan praktiskt på det sättet, får man väl försöka gå andra vägar. I varje fall förstår jag inte varför utskottet, som ju säger sig förstå motionens motiv och sympatisera med vissa tankegångar hos motionärerna, icke kan gå så långt, att det biträder reservanternas tanke att överlämna motionen till den pågående utredningen.

Jag vill till sist säga, att jag inte tror, att det kommer att bli så svårt att få kontroll över dem som bor i främmande länder. Som jag sade i mitt första anförande, röstade år 1952 2 251 personer i utlandet. Många av dessa var bosatta rätt fjärran från sitt hemland. Visserligen röstade majoriteten av dem, 1 777 personer, i Europa, men det fanns röstande på skilda håll i Afrika, i flera av Nordamerikas stater, i Sydamerika, i Asien, där det var 108 röstande o. s. v. I Australien var det visserligen bara två som röstade, men även där fanns det alltså personer, som hade nåtts av valsedlar och önskade ge sin mening till känna.

Jag tror därför, herr talman, att om man begränsar spørgsmålet till att gälla dem, som endast under en kortare tid på några år är borta från landet, borde det inte vara svårt att komma fram till en positiv lösning.

Herr STEN (s):

Herr talman! Jag har redan givit min mening till känna genom att instämma i herr Normans anförande, men då jag inte blir i tillfälle att delta i en eventuell votering på grund av att jag tyvärr måste delta i ett sammanträde tillhörande skogsveckan i början av detta plenium och därför är utkvittad, ber jag att få tillägga några ord.

Det är med anledning av det första anförande som herr Ivar Nilzon höll, som jag begärt ordet. Det är ett faktum, som herr Nilzon inte kan komma ifrån — även om han gjort upprepade försök att bortförklara det — att han i sitt första anförande fällde två uppenbart vilseledande uttalanden beträffande innebörden av reservanternas ståndpunkt. Han sade bland annat att det var fråga om att ge *alla* utlandssvenskar rösträtt. Det framgår av reservationen, att det endast är fråga om att överväga, »om icke ur ren rättvisesynpunkt någon jämkning är påkallad».

En jämkning här måste jag finna i hög grad motiverad, när jag konstaterar, att exempelvis tidningarnas utlandskorrespondenter icke står i samma ställning som missionärer och präster med tjänstgöring utomlands. Jag behöver inte nämna några namn. Alla kammarens ledamöter känner till dessa män, som på ett så utomordentligt sätt håller oss informerade i egenskap av utlandskorrespondenter både i sina tidningar och i radio. Det finns väl ingen av oss, som verkligen tänkt sig in i saken och som kan vidhålla, att dessa män skulle brista i kännedom om svenska samhällsförhållanden eller frågeställningar vid svenska val. Det måste vara i hög grad motiverat att en jämkning företas.

Den andra punkten, där herr Ivar Nilzon använde ett klart vilseledande uttryck, var när han sade, att reservanternas ifrågasatte en särskild utredning, en ny utredning av detta spörsmål. Det framgår ju klart av reservanternas kläm, att motionerna endast skulle överlämnas till en pågående utredning. Reservanternas hemställer ju, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att

förevarande motioner överlämnas till utredningen rörande vissa frågor beträffande folkbokföringsväsendet». Jag måste vitsorda vad herr Norman framhöll, att det är en mycket vanlig väg vid utskottsbehandlingen av motioner av det här slaget, när läget är sådant, att en utredning rörande samma område redan är i gång.

Trots den höga aktning som jag hyser alldeles särskilt för min gamle vän Axel Jansson, med vilken jag har samarbetat i årtionden och om vilken jag vet att han är en absolut rättrådig man, måste jag ändå säga, att det resultat, till vilket mina meningsfränder i tredje lagutskottet kommit, är en mycket svår synd mot det elfte budet. Kammararens ledamöter vet vad det elfte budet innehåller, nämligen att man aldrig skall vara småaktig, och det gäller även om motionären skulle vara ombudsman i folkpartiet.

Herr NILZON, IVAR, (bf) kort genmäle:

Herr talman! När herr Sten påstår att jag har sagt, att motionärerna vill att alla utlandssvenskar skall ha rösträtt, måste det vara en missuppfattning. Jag anförde bara en siffra, som nämnts i utskottet, men tillade uttryckligen att motionärerna inte anser att alla dessa skall ha rösträtt. Jag sade alltså icke att motionärerna yrkat att alla utlandssvenskar skall få rösträtt.

Vad beträffar talet om en särskild utredning kan jag gå med på att om jag uttryckt mig så, att motionärerna önskat en särskild utredning, var det oklart sagt. Men det är väl ändå riktigt att motionärerna ansett att frågan måste bli föremål för utredning, även om det skall ske inom den utredning som redan finns.

Herr OHLON (fp):

Herr talman! Jag fäste mig särskilt vid det yttrande som herr Carl Albert Anderson höll. Det föreföll mig som om han försökte att gå udenom problemet

Ang. utlandssvenskarnas folkbokföring. och smita undan. Han sade att i stället för att arbeta på att utlandssvenskarna skall få rösträtt här hemma bör man gå in för att de skall få rösträtt i det land där de händelsevis är boende. Man måste väl ändå, herr talman, säga, att detta är en orealistisk inställning. Det är otänkbart att få en sådan ordning genomförd.

I övrigt är jag enig med herr Carl Albert Anderson i så måtto, att även jag tycker att debatten varit intressant, men inte därför att den har varit sentimentalt — eller hur han uttryckte sig — utan därför att det i debatten visat sig att utskottsmajoritetens talesmän tydligen är så osäkra på sin sak att de gått fram med motsatta meningar.

Jag börjar med herr Nilzon i Ringarum. Han ville framställa skatteplikten såsom en nödvändig förutsättning för att vederbörande skulle få rösträtt. Herr Nilzon i Ringarum leker alltså med tanken på att införa skatteplikt. Det var en mycket överraskande upplysning, som lämnades av en av koalitionsbröderna och som kanske förklarar varför utskottsutlåtandet har fått en så reaktionär utformning.

I övrigt sade herr Nilzon i Ringarum, att det kunde komma att inträffa, att en svensk som till och med är bosatt i Tanganjika skulle få rösträtt här hemma. Då vill jag fråga, vad det är för diskvalificerande i att vara bosatt i Tanganjika. Det är väl inte mer diskvalificerande för en svensk att vara bosatt där än på någon plats här i landet. Han kanske gör det svenska folkshuset lika stora tjänster som en person som är bosatt i Ringarum.

I övrigt har herr Sten så effektivt, tycker jag, avrättat herr Ivar Nilzon, att jag ingenting har att tillägga på den punkten. Och det synes mig som om herr Ivar Nilzon icke skulle ha återuppstått trots sitt senaste yttrande.

Herr Jansson i Hällefors nämnde, att vi har ingen klarhet om vilka utlandssvenskar som skulle kunna komma i åtnjutande av rösträtt. Men det är just den saken som skall utredas. Herr Janssons resonemang går ut på att eftersom

Ang. utlandssvenskarnas folkbokföring.

vi inte har någon klarhet, skall vi inte heller skaffa oss någon klarhet. Det är väl ändå en underlig motivering. Med herr Janssons förutsättning borde herr Jansson energiskt ha yrkat på att få tillstånd en undersökning på den här punkten.

Det var herr Grym som i första hand förde utskottets talan. Jag skall inte fästa mig så mycket vid vad han sade i sitt första anförande. I sitt andra anförande förklarade herr Grym, att utskottsmajoriteten är långt ifrån likgiltig för det här problemet och nog skulle önska att få se det löst på något sätt. Men hur rimmar detta uttalande med utskottets formulering att utskottet ej anser »skäl föreligga för den av motionärerna antydda utvidgningen av de röstberättigades krets», i synnerhet som utskottet fortsätter: »Någon utredning i sådant syfte kan alltså enligt utskottets mening ej anses motiverad.»

Nu har herr Herlitz i dag upplyst om att det inom Nordiska rådet försiggår en utredning i det syfte som motionärerna avser för i Norden bosatta svenskar, exempelvis. Om riksdagen accepterar det förslag till utlåtande som utskottsmajoriteten har förebringat blir det ett slag i ansiktet på Nordiska rådet och en kalldusch för den utredning som där försiggår. Då har riksdagen sagt ifrån att den icke vill veta av någon utredning på denna punkt. Det är också en form av nordiskt samarbete. Det brukar väl för övrigt vara så i riksdagen, att om man har en utredningskommitté, som arbetar med ett visst komplex av frågor, och det väcks förslag om att ytterligare en närliggande fråga skall hänskjutas till den arbetande kommittén, brukar riksdagen vara mycket generös och praktiskt taget aldrig säga nej. Men i dag, när det gäller utlandssvenskarna och det nordiska samarbetet, är man i stora kretsar beredd att säga nej. Man får verkligen ett ganska egendomligt intryck av detta ståndpunktstagande.

Jag vill, herr talman, med vad jag här sagt i första hand yrka bifall till reservanternas förslag och i andra hand, om reservanternas yrkande icke bifalles

av kammaren, till det av herr Hällgren framställda förslaget, att utskottets motivering skall utgå, så att vi slipper denna utmaning gentemot Nordiska rådet och i stället hänvisar till den utredning, som redan är i gång i rådets regi.

Herr NILZON, IVAR, (bf) kort genmäle:

Herr talman! Jag tror att en svensk som bor i Tanganjika säkerligen kan göra vårt land lika stora tjänster som en som bor i Ringarum. Det har jag aldrig bestritt, men det var inte det jag talade om, utan jag talade om kontrollsvårigheterna. Jag sade att det dock finns vissa streck för rösträtten i detta land. Jag talade bl. a. om det fallet, att det blir nödvändigt att sätta en person under förmyndare. Då är kontrollen ganska svår att klara, om en person kommer i den situationen och bor i Tanganjika. Jag talade alltså endast om kontrollsvårigheterna.

Herr JANSSON, AXEL, (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Ohlon gjorde gällande, att jag hade sagt att det inte finns några klara bestämmelser i fråga om utlandssvenskarnas rättigheter i det avseende, som vi här diskuterade. Det sade jag inte, utan jag sade att det inte finns någon klar praxis, hur dessa bestämmelser tillämpas. Jag vet inte, herr Ohlon, men det är väl inte vanligt att man utreder hur lagar och förordningar skall tillämpas, utan därvidlag väntar man väl på prejudikat. Det är ju också vad utskottet hävdar i detta fall.

Herr OSVALD (fp):

Herr talman! Det har från flera håll i denna debatt gjorts gällande, att en folkbokföring av utlandssvenskarna eller rättare sagt de grupper av utlandssvenskar det gäller, skulle stöta på mycket stora svårigheter. Bland andra har herr Carl Albert Anderson grundat sitt yttrande härom på en hänvisning till det remissuttalande, som gjorts av statistiska

centralbyrån. Jag måste emellertid säga, att såvitt jag kan läsa har inte de i remissutlåtandet nämnda svårigheterna preciserats, och i varje fall har man inte preciserat några svårigheter av sådan art som skulle göra det omöjligt att genomföra denna reform. Svårigheterna kan inte vara större beträffande en grupp av medborgare än beträffande en annan.

Vad beträffar herr Jansson, skulle jag till en början vilja helt instämma i vad herr Sten nyss yttrade; just därför hade jag verkligen väntat att finna herr Jansson på reservanternas sida. Ty om två grupper av medborgare är missgynnade på ett eller annat sätt — i detta fall berövade sin rösträtt — bör man väl ändå inte motsätta sig en förbättring för den ena gruppen eller i varje fall en utredning därom med motiveringen att man inte samtidigt kan bättra förhållandena också för den andra gruppen.

Herr GRYM (s):

Herr talman! Jag begärde ordet i anledning av herr Stens anförande. Som avslutning sade han, att hans meningsfränder i tredje lagutskottet hade varit småaktiga, och han undrade om vi inte vet att elfte budet lyder, att man inte skall vara småaktig. Men det sista är inte riktigt. Herr Sten, som efter vad jag vet är ganska intresserad av kristna spörsmål, vet mycket väl att vi har tio Guds bud, inte elva, och nog är det väl mycket begärt av herr Sten, om han vill att hans elfte bud skall inlemmas bland dessa goda tio Guds bud.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att, utom beträffande motiveringen, vartill herr talmannen ville återkomma efteråt, om anledning därtill gäves, hade i fråga om det nu ifrågavarande utlåtandet yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle godkänna den vid utlåtandet fogade reservationen.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och

Ang. utlandssvenskarnas folkbokföring.
förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Osvald* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad tredje lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 82;

Nej — 49.

Därjämte hade 8 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vidkommande motiveringen, yttrade nu vidare herr talmannen, hade yrkats dels att densamma skulle godkännas, dels ock att kammaren skulle besluta, att motiveringen skulle utgå.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på godkännande av motiveringen vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Osvald* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som godkänner motiveringen i tredje lagutskottets utlåtande nr 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Ang. utlandssvenskarnas folkbokföring.

Vinner Nej, beslutar kammaren, att motiveringen skall utgå.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för nej-propositionen.

Då emellertid herr *Grym* begärde röst-räkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 61;

Nej — 59.

Därjämte hade 15 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Föredrogos ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 6, över motion om översyn av det offentliga utredningsväsendet; och

nr 7, över motion om viss ändring av statens offentliga utredningars yttre anordning.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Anmäldes och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 111, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 20 juni 1924 (nr 349) om landsting m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Anmäldes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 114, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om taxering för inkomst av medel, som insatts å skogskonto, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställan i betänkande nr 25 bifölls även av andra kammaren.

Anmäldes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 115, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 4 § lagen den 22 april 1938 (nr 121) om hittegods.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställan i utlåtande nr 9 bifölls även av andra kammaren.

Anmäldes att till kammaren överlämnats följande kungl. propositioner, vilka nu var för sig föredrogos och lades på bordet:

nr 114, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 10 juli 1947 (nr 511) om särskilda förmåner för vissa internationella organisationer;

nr 115, med förslag till lag angående ändrad lydelse av lagen den 6 juni 1925 (nr 174) om tillämplighet å vissa polismän av föreskrifter angående fjärdingsmän;

nr 125, angående lönegradsplaceringen för vissa tjänster, m. m.;

nr 130, med förslag till förordning om ändring i militärsättningsförordningen den 2 juni 1950 (nr 261); samt

nr 132, angående anslag för budgetåret 1954/55 till ersättning till städerna Göteborg och Malmö för vissa kostnader för folkbokföringen, m. m.

Anmäldes och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 417, av herr *Åman* m. fl., om pension åt riksdagsstenografen E. G. T. Torbiörns änka och barn; samt

nr 418, av herr *Larsson, Sigfrid*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående riktlinjerna för den framtida nykterhetspolitiken m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 14.15.

In fidem

G. H. Berggren.